GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPT LIBRARY
INDEXING FOR TELUGU MANUSCRIPT

Sl. No.	Particulars	Details
1	Language	TELUGU
2	Material	Leaf Mss.
3	Bundle Number	TEL B 0290
4	Work Number	R 1854
5	Page No (From... To)	1 to 69
6	Name of the Work	PRASTHAVA RATNAKARAMU
7	Subject	RATNAKARAMU

శ్రీ స్త్రౌ న ర ప్ర కరణం (వ్యాఖ్య) R. 18[illegible]

[illegible]d. B. 290

మాఘ శుద్ధ ౧౦ వారసుందు పాగాన్నీడమ దీనాకాలై రవెంబుచ్చె చౌక్షపుత్రుండున గుఖాక్షే మహత్మ్యము సారవెంబుచే వ్రాయంబడి వెల్లాప్రారంభదే వెబ్బను టులాంకారాపాగాన్నిడ సమీపమున నుండు
మూలపేట గ్రామ నివాసులున గుంచి న్నిల అయ్యన్నగారి తమ్ములయ్య పుత్రులున గుంచి న్నిలక్ష్మన్నగారికి యివ్వబడినది. సంపూర్ణము -

౩౨ రువాతగాధియువ్విరనితెలియువలయు॥ శ్లో॥ అంధకారాసప్తబున్నానిదశబున్నానిసూరకరః। కుష్ఠుదాన్యదనబున్నాని సప్తయుందత్తాపహారణః॥ ౧౦౦॥ శ్లో॥ పుష్పంఫలేష్వప్
ఫలందలేష్వాదలేష్వానాశ్చయువ్వనం (త్రీ)ణి కృతాన్నిజాయంతేకన్యనిక్షిప్తంమనః॥ ౧౦౧॥ శ్లో॥ పితా యాచ్ఛనుచిరశ్చాత్వమాతాయాచ్ఛపతి వ్రతః। ఉ
భయోర్వర్షసంబంధకన్యనిశ్చలతంమనః॥ ౧౦౨॥ శ్లో॥ క్షేత్ర[illegible]త్వంక్షేత్రత్వంగుణా ముచ్యతేకేతకీదీర్ఘపత్రాణలఘుపత్రాణాపూ
జితః॥ ౧౦౩॥ శ్లో॥ పా[illegible]యంపాయసంభక్ష్యం ఘృతంలవణామేవచ[illegible]దత్తేనఉమ్మర్త్రే[illegible]ప్యంగోవాంప భక్ష్యాణాం॥ ౧౦౪॥ శ్లో॥ పాందార్ధకంపత్రపిష్టంకరే
ణామధర్నందధి। వృదకంప్రతిరూపణాఆయుష్మిపుత్రనాన్నం॥ ౧౦౫॥ [illegible] శ్లో॥ తిష్ఠప్రస్థానయోతాదాత్రాషాదానాభియోదిక్షిః। యావచంద్రాలతాం యాంతి
తావచ్ఛంద్రదివాకరః॥ ౧౦౬॥ ఇయసామసయుర ఖాద్రపరశునైగపా[illegible]గుసుహాసరమునగారావళిదేన[illegible]నిడివిబునుయిలాకారాతాంరుంగిగ్రామసివారుబుంటి

౩

భంగవిన యుటుఫలంబులిన్ని । విష్ణుమూర్తి గొలిచి వాహనమైనటువంటివిన్ని । పక్షులకు రాజైనటువంటివిన్ని । గరుత్మాల్ని నికిమ్ము కృత్తారనకుటు ॥ శ్లో ॥ అహల్యా ద్రౌపదీ సీతా తారా మం
డోదరీ స్తపదా ... పంచకన్యాః స్మరేన్నిత్యం మహాపా తకనాశనం ॥ గారె ॥ తా ॥ అహల్యా । ద్రౌపది । సీత । తార । మండోదరి యీ అయిదుగురు సుమ్మి పంచకన్యలుగనక
వీర్ని నిత్యము సుమ్మి పఠించిన పక్షమున కుమ్మ మహాపాతకములు పోగొట్టు సుటు ॥ శ్లో ॥ శ్రీశైలే కాశీకేదారం కాళహస్తిచ పల్లి సం॥ పంచక్షేత్ర ప్రపఠేన్నిత్యం మహా
పాతకనాశనం ॥ గారె ॥ తా ॥ శ్రీశైలం । కాశీ । కేదారం । కాళహస్తి । పల్లి సం॥ యీ అయిదుక్షేత్రాలు సుమ్మి నిత్యము పఠనచేసిన మహాపాతకము
లు నశించును సుటు ॥ శ్లో ॥ త్రా శ్రీ వసంతే లక్ష్మీ పాణిమధ్యే సరస్వతీ । పాణిమూలే మహాగౌరీ ప్రభాతే పాణిదర్శనం ॥ గారె ॥ తా ॥ అరిచేతులచివుళ్ల సులక్ష్మి నిన్ని । మధ్యను స
రస్వతి నిన్ని । మొదట పార్వతి నిన్ని । వుంటారు గనక ప్రొద్దున లేస్తూనే అరిచేతులచూచుకొనవలయు ॥ శ్లో ॥ అగస్త్య కుంభకర్ణం చ శమ్యం చ బడబానలం ॥ ఆహార

పరిశాంతాధర్మం స్వారాజి చవ్యకోదరః ॥ ౧౯ ॥ తా॥ అగస్త్యులు కుంభకసుధుడు । నవి । బదవానలం ౧ యివితల్లి కుండ అజ్ఞానబాధ పోగొట్టుండనేటి యివలయు ॥
శ్లో॥ రామంస్కంధం హనూమంతం వైనతేయం వృకోదరం । శయనేయః స్మరేన్నిత్యం దుస్వప్నంతస్యనాశనం ॥ ౨౦ ॥ తా॥ శ్రీరాములు । సాంబమూర్తి । హనుమంతులు ।
గరుత్మంతుడు । భీముడు । యీ ఆయిదుగు రిని తలచుకుంటే దుస్స్వప్నములు కావు ॥ శ్లో॥ అబ్ధానాం యాచకస్నాతః స్వరిచారికాణాం రిపుచంద్రమః ॥
జారస్త్రీణాం పతిశ్శత్రుః సర్వేషాం శత్రుదుర్జనః ॥ ౨౧ ॥ తా॥ లుబ్ధకునకు యాచకుడు శత్రువు । దొంగలకు చంద్రుడున్ను । దుర్జనుడు లంజాలకు పెనిమి
టినిన్ను । దుర్జనుడు అందరికిని శత్రువైనవాడని తెలియవలయును ॥ శ్లో॥ లుబ్ధస్య విత్తహరణం శ్మశ్రూణాం పతివ్రతానాంకు చక్షుంభయ యువాః । అర్థి గ్రామాధూర్తానభావశాస్త్రి
చ్ఛలార్థ దత్తం మరణాంతకావే ॥ ౨౨ ॥ తా॥ లుబ్ధునకు ద్రవ్యము పోవుట । సాధువులచేత కత్తెరిన్ని । పతివ్రతలు స్త్రీలు నవ్వులున్ను । పెద్దపులి గోళ్ళున్ను । చచ్చినత

౨౩

టిలోకించా శుద్ధా పడియాలా గువచ్చినవాసెఅ లాగునే వెళ్లి పాగెయినవిక్కా బట్టి విచారపడు కూడదు ॥ శ్లో॥ మర్త్యానాం యూ. నిచభాండానిబ

జ్ఞకాంత ప్రాప్తి వేదన॥ గవ॥ తా॥ కుమ్మర వాడు కుండలు చేస్తూవుండుగా అనేక కుండలు పోగొత్తివేసేయి నకుండు పోరవే

స్త్రదు కాబట్టి విచారపడకూడదనుట॥ శ్లో॥ ఏకాంతనయ్యే సురత ప్రసంగేయుకాకినే మన్నధభాణా లో పై కి గుం[illegible]

వాలువాలువాలువాలువాలువాలువా వా॥ గవ॥ [illegible] శ్లో॥ రతి ప్రసంగే మతి విం వ్హ్యలా యాం[illegible]

నవారగే[illegible]షుకరాతినబ్దం టుంటుంటుంటుంటుంటుటుటుంటుటుంటుం అక్షి॥ గవ॥ తా॥ రతికి వెళ్లి అసంబంధమైన వారాటులచేత మతిచంచలమైచేత బట్టు[illegible]

చాలవెంటుపడేనబ్ధమణితివియువలయు॥ రావిచెట్టుదనేర్నం॥ శ్లో॥ మూలతో బ్రహ్మరూపాయ మధ్యతో విష్ణురూపిణే। అగ్రతశ్శివరూ

నమః॥ గ్రం॥ తా॥ మొదలు బ్రహ్మస్వరూపము । మధ్య విష్ణుస్వరూపము । చిగుళ్లు శివస్వరూపముగ నక పత్రములు [illegible] రావి చెట్లు [illegible]
ట్లు దశరథనం॥ శ్లో॥ [illegible] యితే పరపం [illegible] విసావ [illegible] అర్జున నన్ను ధర్మ [illegible] రామ సుప్రియదర్శనే ॥ గ్రం॥ [illegible] । బ్రహ్మ చెట్లు
సును । కొట్టి వెయ్యి మి అర్జున సు నివాణాలు   లను విల్లు [illegible] చిన దానా రాములు ప్రియదర్శనం చేసె   దానా అన్నట ॥ తా
సర్వతీర్థానియన్నా ర్ధ్వే సర్వదేవతాలయుద   (గ్రి) సర్వవేదా [illegible] యవంతులక్ష్మి [illegible] ॥ గ్రం ॥   తా॥ మొదలున
మస్త దేవతులు వున్నారు । చిగుళ్ల సమస్త వేదాలు   వున్నవిగ నకన్ని సుతులక్షికి నమస్తె రంచేసె నను ॥ గరుడ పత్రి   దర్శన [illegible]
ధవళాయచ । విష్ణువాహన పస్తుభ్యం పత్రిరా॰ [illegible] యుతే నమః॥ గ్రం॥ తా॥ కుంకుమ రూపం గలిగిన శరీరమును । మల్లె పువ్వుల

పుట్టినవి యక్క డాచూడవేదు చిన్నదానా నీ ముఖము దృశమందు నేత్రము పైనేటి నల్లన కల్వలు రెండు పుట్టినవి [illegible] ॥ ఉ॥ పూనిద [illegible] నం [illegible] ముకుస్థానమై భాసిల్లైనం। మానవా
నామిద౦పత్న్యం ప యుః పానంప యుః క్రియాం॥ [illegible] ౯॥తా॥ వేదికిళ్ళు శిరస్నానంచేయ్యవలెను। కొంచ౦వడ్డికళ్ళిన అ[illegible] స్నానంతిని వలెను। వాలు[illegible]గవలెను। యువ్వన స్త్రీలగా
దిరమించవలెను। యివి మనుష్యులకు పత్థ్య [illegible] లనితెవి యువలయు॥ శ్లో॥ సూర్యాలాంగి మైథున దేవీ తీక్షు ష్ఠా [illegible] గీ మైథున (పి) యొ। ద[illegible]త కాష్ఠంచ నిషణ్ణంచ సూర్యాలం
శాఖ్య త్ర్యదంవర ౹౹ గవ యతా॥ లాపుమా [illegible] యిదానినిరత్రి యుండు అపేక్ష తక్కు [illegible] వాయిదా [illegible] కి యొక్కవ। పళ్ళు తాగేము పళ్ళు యును శిక్షవయున్న
లా[illegible]గా పున్నితేక్ష్యము శుసాఖ్యమనులు॥ శ్లో॥ తింత్రిణీ పత్రవిన్యాలల[illegible] నీ నింబపల్లవ సమానకేశనీ। అకర్ణ[illegible] ఫలస్తన యుగ్మనీ క్షాసురూపమ్ము[illegible]ంగ మధ్యానీ॥ గవ గీతా॥ చిం
[illegible]లవంటివిగా ప్పనేత్రములుగలది నిన్ని। వేపచిగుళ్ళవంటి తలవెండ్రుకలుగలది నిన్ని। పండి యొండిన జిల్లేడు పళ్ళవంటి కుచములుగలది నిన్ని [illegible]ష్ట్రలనడుము వంటి నడు

ఖ్నిగలదైన శ్రీ ఫుండవలెను ॥ శ్లో॥ రుణానుబంధరూపేణ పశుపత్నిసుతాలయః। రుణక్షయే క్షయం యాంతి కాతత్ర పరివేదన ॥ ౧౭౯ ॥ తా॥ జన్మాంతరరుణానుసంబంధ
[..]వి పశువులున్ను। భార్యయున్ను। కుమాళ్లున్ను। గృహమున్ను। తమకు బాకీ వుండే తీర్చుకుని నిన్ను। తమరు బాకీ వుండే తీర్చి పోయినవి గనక విచారపడకూడదు ॥ శ్లో॥ మాతు
లాదయాశ్చ[..]వింద పితాయాశ్చ ధనంబయః అభిమన్యో[..]త ప్రాణాకాతత్ర పరివేదనః ॥ ౧౮౦ ॥ తా॥ కృష్ణ[..]మా తె[..]మేనవ[..]అంయ్యేన్ని అర్జునుడు తండ్రి అయ్యే
న్ని అభిమన్యుడు పోతే పూరుకున్నారుగనక విచారపడకూడదు ॥ శ్లో॥ ఏకవృక్షసమారూఢా నానాదేశవిహంగమా[..]ప్రాతర్దిశదిశంయాంతి కాతత్ర పరి
వేదన ॥ ౧౮౧ ॥ తా॥ వకవృక్షమందు అనేకపక్షులు నివాసంగా రాత్రి వేళ వుండి ప్రొద్దున్నే యెవరి దిక్కు పక్షి ఆ దిక్కుకు పోయిని నదికా బహుశ విచారపడకూడదు ॥ శ్లో॥ యిదంకాష్టంబి
దంకాష్టం నదితోసెచ సంగమః। సయోగస్య వియోగస్య కాతత్ర పరివేదన ॥ ౧౮౨ ॥ తా॥ వకకర్ర ఆ దిక్కిలోనుంచి నీళ్ల మరి వకకర్ర అడవినుంచి వకకర్రయున్ను కలుసుకొని

ళి[illegible]తటిరువంతరుఛాయవృలినం।చరణంగోవిందంపాలధరసుభద్రాదిసహితం।అరుకేశ్వస్వామింమధురమురళీమోహనవిభాగే।ప్ర[illegible]దితిస్తోత్రంనిమిషమివనే
[illegible]దివసాం॥౧౨౬॥తా॥యమునానదీతీరమందువృక్షములక్రిందయుసుకతినెలయందుబలభద్రసుభద్రసహితుడైనకృష్ణునిధ్యానిం[illegible]కాలంబుపుదునను
టి॥కాళిదాసుగారు॥శ్లో॥కదాశకాంతా [illegible]రపరిమళమిళితప్రశయనే।నయనాకృత్తయాయా కుచయుగతటింవక్షశివహం।అయుశేషస్మృము
గేచటులనయనేచంద్రవదనేప్రశ్నేదితిస్తో [illegible]నిమిషమివనేష్వామిదివసాన్॥౧౨౭॥తా॥వకయవ్వన సౌందర్యస్త్రీయెయుం[illegible] యింటపరిమళమిళిత
పైనశయ్యయందుకాంతాసహితంగాపవళిం చికుచద్యందపవసా[illegible]ధినినివాసంచేసికామునకేళిసౌఖ్యముసువ విస్తారికాలం [illegible]పవ [illegible]వేననిఅన్నాడను
ట॥శ్లో॥కుసుమాకుసుమోత్పన్నేశైవాయతాం।నశిదశ్శతాం।నశిదళ్శతాంబావేతవము[illegible] శాంభాషదవ[illegible]మార దీవరద[illegible]॥౧౨౮॥తా॥పుష్పములోపుష్పములుపు

౬

యింద్రుడు అయిరావతమును నున్ని। తాపాపచంద్రుని కిన్ని। బ్రహ్మాపాంసను నున్ని। యోపాన్గటుచెయ్యలేక అంతావకష్టేలు పుకిందన్నెత్తావించి యుండెర నుతు॥ శ్లో॥ కదావారా
కాణాస్నానుమరతటిని నీరాగదశివసంభవ సావనః క్షౌపీనాన్నిరశినదిధానాగేంబలిపుటం। అయేగౌరీనాధ త్రిపురహార శంభో త్రినయన౦। ప్రశ్నీదేతి క్రోశం నిమిషమివనే
ష్యామిదివసాన్॥ ౧౨౨॥ తా॥ ఏకసంతగ్రహి పతీపము। కాశీలోగంగాతీరమందువసించిదుండకనుండల ధారినై కౌపీనంధరియించి సన్యసించి సాంబ
మూర్తిన్ నిత్రలుచుకుంటూయా ప్రకారాన సంవత్సరపులు నిమిషములుగాబూరతునను॥ శ్లో॥ కథా వాసా కేత్రివిమలసరయూతీరపులినే। సమా
సీన త్రి మానేరఘుపతిపదాబ్జం నతిభజం౦। అయోరా... కతనయావల్లభవిభో। ప్రశ్నీదేతి క్రోశం నిమిషమివనేష్యామిదివసాన్॥ ౧౨౩॥ తా॥ సాకేతపురమందు
సరయూనదీతీరమున రామమూర్తిన్ పాదములు భజిస్తూకాలంనిమిషాలవలెబరుపుక్షుందునని ఎప్పసంతగ్రహి ఆనెను॥ త్రిసంతగ్రహిచుతము॥ శ్లో॥ కదావాకా

నున్ని। బంగారు పుత్తిగి వెలెను నన్నిదనుటు॥ శ్లో॥ విద్యుత్ బాశిరాజేమణి తులయితుం దాతాత్వదియ్యం యునః॥ కైలాసం చ నికేత్ర నివత్రుల ౨౨ ఘుతాం నిత్ర్య ప్రవానఫూతర్
యోవృత్తా ణాంతదుపర్యుమా సవాచరుంత హ్మాథిర్ గంగుం... రుం మహాశ్వంతే ఘణిఫుంగవంతదుపరిస్వారంతే॥ తారాధాతీధితం॥ ౧౭ ॥ తా॥ విద్యాంసుల కుశిరాజేభూషణో పైన భాగ
బారాబానీ రొయిక్కు కీర్తి తూచవలెనని బ్రహ్మ దేవుడు తనైడు లోవకే పైభున కీర్తి పెట్టిదాని యెత్తుక్కొనము రెండు గోదానిలో కైలాస పర్వతము నున్నదాని మీదవ
షభవాహనమున్ను। దాని మీద యీశ్వరుని శ్లో। పార్వతిని నిన్ని। గంగనున్ని। ఆదిశేషువనున్ని। చంద్రు నిన్ని। పెట్టి నాడనుటు॥ శ్లో॥ మహారాజ త్రిభవాన్
జగతి యన సౌతెధవళ్ళతే। పయః పారావారం పర మపురుషో యం వనిగయుతే। కపటీర్ కైలాసకువిన బుకదుభూగాలా ఘటోకశివరం। కళానాథం రాహు కమలభవ సోహం
సమధునా॥ ౧౭౩ ॥ తా॥ శ్రీభోజరాజా నీకీర్తి జగత్తు యందు వ్యాప్తించి అంతా తెలుపు అయినందున పాలను ముద్రము విష్ణుమూర్తిన్ని। సాంబమూర్తిన్ [illegible] కైలాసమునున్ని।

౩

శాఖాశాఖ। నభః। ఆకాశముకు। భూషా। భూషణా ౦। భూషా। సూర్యుడే। నవనళినభూషామధుకరి। నవ। నరాంతకప్రేన। నళిన। పద్మములకు। మధుకరి। తుమ్మెదలు। భూషా।
భూషణాం। మనస్సుకున్నారంతమే భూషణాం। వసంత ఋతుసమయమంచు కోవెల లే భూషణాం। మాటలకు సత్వ[illegible]డి మే భూషణాం। శ్రేష్ఠమైన స్త్రీలకు విస్సైన పెనిమిటే భూషా
షణాం। సభకు విద్వాంసుడే భూషణాం। సకల గుణములలోను వినతగుణమే భూషణమని తెలియవ లయు॥ శ్లో॥ కిమిందుః కిం పద్మం కిం ముకురబిం
బం కిం ముఖం। కిమబ్జం కిం మీనౌ కిమ్మదన బాణౌ కిమధృష్ణౌ। ఖగం వా గుచ్ఛం వా కనకకలశం వా కి మకుచౌ తటిద్వా తారా [illegible]। కనకలతికా వా కిమ
బలా॥ ౧౨ గీతా॥ చిన్నది ఆనేముఖంబు చంద్రునికన్నాను తె[illegible]పద్మ[illegible]కన్నాను। అద్దము కన్నా బాగాపున్నది। కన్నులు తామరాకుల కన్నా। చేపల కన్నా। మన్మథబాణముల కన్నా
బాగున్నవి। కుచములు। చక్రవాక పక్షుల కన్నా। పువ్వుల గుత్తుల కన్నా। బంగారపు చెంబుల కన్నా। బాగున్నవి। శరీరము తీగల కన్న మెరుపులా గున్నున్న। నక్షత్రంలాగును

౩

షాపూరంధ్రం। నభః। ఆకాశముకును। ఘూంఘా। ఘూషణాం। పూంఘా। సుర్యుడే। నవన నలినభూషామధుకరీ। నవ। నలాంతకమైన। నలిన। పద్మములకు। మధుకరీ। తుమ్మెదలు। ఘూషా।
ఘూషణాం। మనస్సుకున్నంతమే ఘూషణాం। వసంత ఋతుసమయమందు కోవెలలే ఘూషణాం। మాటలకు సత్పు[illegible]డ మే ఘూషణాం। శ్రేష్ఠమైన స్త్రీలకు వెస్సెన పనిమిటమే ఘూ
షణాం। సభకు విద్యాంసుడే ఘూషణాం। సకల గుణములలోను వితరణ గుణమే ఘూషణమని తెలియవ లయును। శ్లో॥ కిమిందుః కిం పద్మం కిం ముకురబిం
బం కిం ముఖం। కిమబ్జే కిం మీనౌ కిము మదన బాణౌ కిమదృశౌ। ఖగం వా గుచ్ఛం వా కనక కలశం వా కి మకుచౌ తటిద్వా తారా వా। కనకలతికా వా కిమ
బలా॥ ౧౭౭ గీతా॥ చిన్నదాని ముఖం చం(ద్రు)నికన్నను [illegible] కన్నను। అద్దముకన్నను బాగా పున్నది। కన్నులు తామర[illegible]కులకన్నా। చేపలకన్నా। మన్మధబాణములకన్నా
బాగున్నవి। కుచములు। చ(క్ర)వాకప(క్షు)లకన్నా। పువ్వుల గుత్తులకన్నా। బంగారపు చెంబులకన్నా। బాగున్నవి। శరీరము తీగలకరిమె రుపులాగునున్న। న(క్ష)(త్రం)లాగును

పున్నె నది। పొగ వల్లవర్ణం కలిగిన దిఆ వర్ణంను ంచి పుష్పం నష్టమైనది యీ నష్టంకు మ్మర వానివల్లన సర్విఘ్నలు॥ శ్లో॥ అనలితం సౌవాస మాయాం స్త్రీణాం జాతస్వభావ బలకఫ పుత్రిత్వ
త్రిగుణ వారంర(క్త)విపత్తి వత్తినాం శుభా॥ గ॥ నలు తా॥ అబద్ధమాడుదము నున్ను। సాహసము నున్ను। మాయాను నున్ను। స్త్రీ జాతికి స్వభావమై యున్నవి। కులమార్గను గనదము నున్ను। యిట్లువా
డికి చెయ్యదము నున్ను। పతి తోలో ఆపదకు వాచిన దము నున్ను। మూడు దుగుణములు మూడును గు ణా ములు ఆరు జాతికి గలవని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ న
క్ష(త్ర)ంభూషణాం చం(ద్రా) నాలీనాం పతిభూష ణాం। పల్లిణాం భూషణాం రాజా శుభాషాం ఓత్య భూషణాం॥ గలన॥ తా॥ నక్ష(త్ర)ములకు చం(ద్రు)డే భూషణాం।
(స్త్రీ)లకు పెనిమిటే భూషణాం। పక్షులకు రాజ్యాలు భూషణాం। సభకు పండితుడు భూషణమని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ సభో భూషా పురుషా నవనలినభూషా మధుకరీ। మనో
భూషా వాక్యం మధుసమయ భూషా పికకులం। వచో భూషా సత్యవర యువతి భూషా॥ సుపురుష కి సభాభూషా సుఖ్యం త్సకలగుణా భూషా వితరణాం॥ గ॥ ఉరి॥ నభో భూషా

౭

కమందు ఆశవిస్తారం। అనేకచింతలువుండును। అ యేతే ఆ యువకుపురసతువేదనితెలియవలయు॥ శ్లో॥ దానస్నాంచదరి (ద్ర)ంచదారాహీనం స్వయంకర్షిషి॥ ఆస్తినాస్తిరణాకపం
తా అస్త్రకష్ట (ప్ర) కీర్తితః॥ గ॥ ౮॥ తా॥ దాన నృ వుదరి (ద్ర)వుము। దారాహీనము। స్వయంకర్షి। యాచన। ...ట। బాకీపడుట। నడుచుట। యివియెన్ని వీరదిజ్ఞ అష్టక
ష్టములని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ అపెహాబ్జం బుక్రయుంబుద్ధిమచ్ఛేనస్సిలింగతః॥ మచ్ఛమాంసవ (భ) స్త్ర ఆకాశంకిం (ప్ర)యోబ్జనం॥ గ॥ ౧॥ తా॥ వ్రాం
క్షపెగేతాయెంఖిబుద్ధిచేప నీళ్ల లోకిపాయె నుమాంసముమ తికూడాపోయెను। ఆకాశవయెమ్మి (ప్ర)యోజనమున్నదనుట॥ శ్లో॥ ఆపెహాభాగ్యవ
తీనాకిబంధుభాగ్యె నవజ్ఞకేము। జారభ్రష్టపతి (భ్ర)ష్టజావేతిప్రతిసన్నిధా॥ గ॥ ౯॥ తా॥ వ్రాంచిన్నిదానాబంధువులను నున్నిభాగ్యవమునున్నరంకుమగ్నని నీమగనివదలుకొని నీళ్ల లో
యెంతుమువుంటివే॥ శ్లో॥ అగ్నిస్సంజ్ఞాయతేధూమం ధూమస్సంజ్ఞాయతేజులం॥ జాలేనలవణాంనష్టం తన్నిష్టం కుంభకారకః॥ గ॥ ౨॥ తా॥ అగ్నిపెలాత్రం వల్లనుపొగబు

శ్రీనాథుర్దశప్పుడు వస్త్రడాఁ చెప్పవలెనన్నదనుటు॥ శ్లో॥ జన్మ దుఃఖం జరా దుఃఖం జాయా దుఃఖం పునః పునః సంసార సాగరం దుఃఖం తస్మా జ్జాగ్రత జాగ్రత॥
గ॥ టీ॥ తా॥ పుట్టుడ ౧ పెరగడ ౧ చావడ ౧ మల్లీ యీ ప్రకార మే గనుక యీ సంసార సముద్రందు దుఃఖమనా తెలియవలయు॥ శ్లో॥ మాతా నాస్తి పితా నాస్తి నాస్తి బంధుఃస
హోదరః॥ అర్థం నాస్తి గృహం నాస్తి తస్మా జ్జాగ్రత జాగ్రత॥ ౧౦॥ టీ॥ తా॥ తల్లి అబద్ధ ౧ తండ్రి అబద్ధ ౧ బంధువులు అన్నదమ్ములు స్వన్ని అబద్ధ ౧
సొమ్ము అబద్ధ ౧ యిల్లు వట్టి దని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ కామక్రోధాని లోభాని దేహే ప్రవర్తిత స్కరః జ్ఞాన రత్నాపహారాయ తస్మా జ్జాగ్రత జా
గ్రత॥ ౧౧॥ టీ॥ తా॥ కామము। క్రోధము। లోభము। మోహము। మదము। మత్సరము। యీ ఆర్గురు నున్నదా ... లు ... దేహమందు వున్నారు జ్ఞానమనే రత్నమును దొం
గ్గిలుకుపోతారు గనుక జాగ్రత అని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ ఆశాపద్ధతి లోకే కర్మణా బహుచింతయా। ఆయుః క్షీణం న జానాతి తస్మా జ్జాగ్రత జాగ్రత॥ ౧౨॥ టీ॥ తా॥ లో

ల

అవును। కొంగ కొంగయు గును॥ శ్లో॥ కాకః కరిష్ణపికః కరిష్ణ ద్వో కర్తిష్ణః పికకాకయోః శివసంత కాలే సం(ప్రా)ప్తే ప్రకాకః కాకపికః పికః॥ గ॥౩౨॥ తా॥ కొకిన లుపు।
కోవెలన లుపు। రెండు నున్నన లుపు అయినవసం తంబు తువు రాగానే కాకి కాకి కూత కూసును। కోవెల కోవె లకూత కూసును॥ శ్లో॥ భిషక్ దర్దురు పానియ్యం
ఖేకంబకబకా యచ। సార్దు చూతరసం పీత్వా గర్వాన్నాయాతి కోకిలం॥ గ॥౩౩॥ తా॥ బురదు (త్రా)గిన కప్పబెకబెకలాడును। సవోదు కలమా
మిడి రసమును (త్రా)గి కొకిలగర్వము లే ఉండాని ంపొదిగా పలుకులు బలుకునని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ భోపాంధ పుస్తకధరః క్రమావరా(త్ర) తిష్ఠ వై
ద్యోతిశకం గణితశాస్త్ర విశారదోవా। కిం సౌషధేన మమ పశ్యతి ఖతగ్రంథా। కిం వాగమిష్యతి పతిః పరదేశవాసి॥ గ॥౩౪॥ తా॥ వొమాంగన్నము డా పుస్తకము వున్నది నీవద్ద
(త్రి)గుణాంశలువు వైద్య శాస్త్రమా। పంచాంగమా। వైద్యశాస్త్ర ఖైతెమా అత్తగారికి నేత్రములకు బ్జౌషధం యుస్తావా। జ్యోతిశాస్త్రమైతే నా పెనిమిటి దేశం వె

వకతినువహంతా। నూరునినువహంతలు దాశోషం వకఅబద్ధమునితెలియవలయు॥ శ్లో॥ కస్యపాత్రి ఖరద్వాజవిశ్వామిత్రౌ చ గౌతమః। వశిష్ట బ్రాహ్మణదగ్నిశ్చ సప్తైతే ఋషయస్త
థా॥ గ॥౪॥ తా॥ కస్యపుడు॥ అత్రి । ఖరద్వాజులు । విశ్వామి— త్రులు । గౌతములు । వశిష్టు । బ్రాహ్మణదగ్ని । యీయేడుగురును సప్తమహార్షుల నితెలియవలయు— ॥ శ్లో॥ కా

చకిశేషణమణిశిపాదా యథా విష్ణంతిభూష
ణమున్ని । మణిపాదములయందున్ని । నగ
అవును మణిమణిఅవునని తెలియవలయు॥

కాళిక్రియవిక్రయవేళా యూంకాచః కాచమణిర్భ
వేలశిపెట్టుకుంటురావుండిఅమ్మబోయేటప్పుడు కా
శ్లో॥ వాంసస్యేవదాశబకస్యేవ దాశ డావస్యేవదాశబకవాంసః

గ॥౫॥ తా॥ గాజురాయని రస్రుయం
నబోయేటప్పుడు గాజురాయిగాజురాయి
యెరా॥ క్షీరనీరవిభాగేన వాం[illegible]సబకొబ

క౫॥ గ॥౬॥ తా॥ వాంసతెలుపు। కాంగతెలుపు। రెండును న్ని వకలాగువున్ని నీళ్లు పాళ్లు కవిశివున్న యడల నీళ్లకు నీళ్లు పాలకు పాలు సున్నితేసే యడల వాంస వాంస

ధుర్యుకున్ను। అరిటిచెట్టుకున్ను। ఫలంగల గడంచక్కొపోలేయెటందుకు సంతానెంబుట్టును। అలాగునే దుర్జనునికి సద్గుణంబుట్టినాననెతెలియవలయు॥
శ్లో॥ అశ్వత్థామబలివ్యాసః హనుమాంశ్చ విభీషణః। కృపః పరశురామశ్చ సప్తైతే చిరజీవనః॥ ౧౫౫॥ తా॥ అశ్వత్థామ। బలిచక్రవర్తి। వ్యాసులు। హ
నుమాన్లు। విభీషణుడు। కృపాచార్యులు। పరశురాములు। యీ యేడుగురున్ను చిరకాలజీవులనితెలియవలయు॥ శ్లో॥ హరిశ్చం
ద్రో నలోరాజా పురుకుత్సః పురూరవః। సగరః కార్తవీర్యశ్చ షడేతే చక్రవర్తినః॥ ౧౫౬॥ తా॥ హరిశ్చంద్రుడు। నలుడు। పురుకుత్సు
డు। పురూరవుడు। సగరుడు। కార్తవీర్యుడు। యీ ఆర్గురున్ను షట్చక్రవర్తులనితెలియవలయు॥ శ్లో॥ శతగోవధహత్యా విప్రశతవిప్రహత్యా స్త్రీయాం। శతస్త్రీ
హత్యాబాలా శతబాలహత్యా నృతం॥ ౧౫౭॥ తా॥ నూరుగోవులచంపినపాపం ఒకబ్రహ్మహత్య। నూరుబ్రహ్మహత్యలు ఒకస్త్రీహత్య। నూరుస్త్రీహత్యలు

౨౨

ఋవివాహకాన్య క్ర రాశిబు ఆయుఃపుష్టి ఐంచేసునని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ వర్గద్వాకో కోం పాయామధూమంచబాల్య స్త్రీ నిర్మలగోదకం రాత్రౌ క్షీరాన్ని భుక్తంచ ఆయుర్వృద్ధి
దినేదినే॥ గౌళ॥ తా॥ సాయంకాలమందు యండతగలడము నున్ను। హోమం చేసుటవున్ను పొగబ్బాకినా నునున్ను। యువతిని స్త్రీసంభోగమైనా నునున్ని। ని
ర్మలోదకపానియ్యమైనాను నున్ను। రాత్రి పాలు త్రావినాను నున్ను। యువివాహకాన్య క్ర రాశిబు ఆయు వృద్ధి అవునని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ అత్రి
త్రాంవిప్రవాస్త్రేషు మాత్యవాస్త్రేషు భోజ నంగిదానం స్వల్పకీ యువహస్తేషు పరవా ... స్త్రేషు మదర్దనం॥ గౌళ॥ తా॥ మంత్రాక్షతలు బ్రాహ్మణులచేత
నున్ను। ... భోజనం తల్లిచేతనున్ను। దానం తనచేతనున్ను। శరీరమర్దనయితరులచేతనున్ను। కావలెనని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ వార్షప్రస్నస్తు గాంగేయ శకునం
తుబ్రవాస్పతి ఏ మనోజ్ఞయంతీమారండువ్యంవిప్రవాక్యేబునా దర్శనం॥ గౌళ॥ తా॥ ప్రాతఃకాలమందు వేచివచ్చేటంగాంగేయపక్షి నిమత్తము। శకునంచూచుకొ

వెళ్లఁడం బృహస్పతిమతము। మనస్సువచ్చినట్లు వెళ్లఁడము మాండవ్యునిమతము। బ్రాహ్మణుఁడు చెప్పినట్లు వెళ్లఁడము నారదునిమతమని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ చక్రి
కృత్తికాదివసానాం ధర్మశాస్త్రమరోచకం। చర్మ్మవాసంసభట్ట్రహారార్థ్యానం సభృత్యమరోచకం॥ గారవ॥ తా॥ పాపాత్ములైనవారు ధర్మశాస్త్రములు వినరు। అది యెట్లా
గంటెచర్మము నున్ని మాంసము స్పృతిని కుక్కనైయెవ్వఁడు ఆలాగునే అని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ దాక్షిదయం శిరోమండం విద్యావ్రతం యమగౌ
రవం। భార్యాదండం పురుషస్య యర్హ్యామి త్రిదయమభాషితం॥ గారవ॥ తా॥ దాక్షిణిబు త్రిగారి శిగించఁడమే దండన। విద్వాంసులను అగౌర
వముచేయ్యఁడమే దండన। భార్యను వేరిపడు కోపి. యెయ్యఁడమే దండన। మిత్రులను మాట్లాడకపోవడమే దండన అని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ అశీకుశీ వక్రీ స్వీకవేటారంభా
వినా నశ్యంతి కార్యాణి। యథా సదాడు జ్ఞానస జ్ఞానానాం వినా శకార్యవిపరీతబుద్ధిః॥ గారవ॥ తా॥ తుమ్మెదలకును। పితలకును। తేలుకును। వె

చేసులక్ష్మీనాగలివేం శ్రీవిష్ణువక్షస్థలే॥ గో॥3॥ తా॥ శ్రీమహాలక్ష్మినివాసంగాఖ్యండేస్థలములు। బిల్వవనమందున్ను। కదంబపుష్పాలయందున్ను। యవ్వనస్త్రీలయందున్ను।
హేమగుల యందున్ను। తెల్లని గుఱ్ఱములయందున్ను। రథములయందున్ను। గోపురములయందున్ను। తెల్లని గొడుగులయందున్ను। తెల్లని వింజామర లయందున్ను।
దండాలయందున్ను। శంఖములయందు న్ను। తామరపద్మములయందున్ను। రాజులయందున్ను। గంగానదియందున్ను। గోవులయందున్ను। సౌ
రులయందున్ను। సత్యవంతులయందు న్ను। లక్ష్మణమైనలాగిగిళ్ళయందున్ను। శ్రీవిష్ణుమూర్తి వక్షస్థలమందున్ను వుండునని తెలియవలయు॥
శ్లో॥ బాలార్కప్రేతధూమాశ్చ వృద్ధస్త్రీపల్వలోదకం। రాత్రౌదధ్యన్నభుక్తిశ్చ ఆయుక్షీణం దినేదినే॥ గో॥౪॥ తా॥ ప్రొద్దుపొడుపుయెండతగిలినా
నున్ను। మనిషినిదహనంచేసేపొగ తాకినా నున్ను। ఆకుముదురుగుదునీళ్ళు త్రాగినానున్ను। తనకన్నాపెద్ద దానినికూడినానున్ను। రాత్రిపెరుగన్నంతిన్నానున్ను।

త్రే

ధేనుగును కాంటే ధనం నాశనమౌను। భావమరిది యింట్లోవున్నట్టైతే యిల్లు నాశనం॥ మేనమామ యింట్లోవుంటే అంతానాశనమని తెలియవలయు.॥ శ్లో॥ వసిలారవు
పన్నైనాచయస్సు విద్యాశ్రీభూషణా యువా। నరిపతే అనన్తి దాతాయపంచైతే — పితరస్మృతాః॥ గీ॥ గు॥ తా॥ కుమార్తెను యిచ్చినవాడున్ను। భుపనయనం చేసినవాడున్ను। విద్యచె
ప్పినవాడున్ను। అన్నంపెట్టినవాడున్ను। యీ అయిదుగురు తన తండ్రులని తెలియవలయు.॥ శ్లో॥ కన్యావరయతే రూపం మాతా ధన పితా శ్రుత:। బాం
ధవా కులమిచ్ఛంతి పక్వాన్నమితరే జనా:॥ గీ॥ టీ॥ తా॥ పెళ్లికొమార్తె పెళ్లికొమారుని రూపవంతునిగా గో రును। చిన్నదాని తల్లి ద్రవ్యవంతునిగా గోరును। చి
న్నదాని తండ్రి విద్యకలవాడుగా గోరును। బంధువులు కులంగలవానిగా గోరును। యితరులు అంతా అన్నంపెట్టే వారిగా గోరుదురని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ లక్ష్మీఃబిల్వే
వనే కదంబకుసుమే కన్యాంగనా కుంభరే శ్వేతాశ్వే రథగా గోపురీషు ధవళే చ్ఛత్రే ధ్వజే చామరే। శంఖే పద్మే వనే నరేంద్రసదనే గంగాజలే గోకులే। నార్త్యం సత్వ

యం విధేయం౹౹ విద్యా ప్రమాణం వచనస్సమయాల౹౹ రాజ్య ప్రమాణం పరిపాలయంతు ౹౹ ౧౩౭ ౹౹ తా ౹౹ తామరకాడవల్ల నీళ్ళు గోమునన్ను ౹ వినయవిధేయములవల్ల కులమున్ను ౹
మాటలవల్ల విద్యనున్ను ౹ పరిపాలనవల్ల రాజ్యము మంచినిన్నాని యవచ్చునని తెలియవలయు ౹౹ శ్లో ౹౹ అలంకార ప్రియో విష్ణు అభిషేక ప్రియశ్శివః ౹ నమస్కార ప్రియో భాను బ్రాహ్మ
ణో భోజన ప్రియః ౹౹ ౧౩౮ ౹౹ తా ౹౹ విష్ణువునక లంకారములందున్ను ౹ శివునికభిషేకమందున్ను ౹ సూర్యునికి నమస్కారమందున్ను ౹ బ్రాహ్మణునికి
భోజనమందున్ను ౹ ప్రియము నిన్ని తెలియవలయు ౹౹ శ్లో ౹౹ రూప యవ్వన సంపన్నా విశాలకులసంభవః ౹ విద్యాహీనా న శోభంతే నిగర్ంధా ఇవ కింశుకః
౹౹ ౧౩౯ ౹౹ తా ౹౹ రూపమున్ను ౹ యవ్వనమున్ను ౹ భాగ్యమున్ను ౹ కులమున్ను కలిగివుండి విద్య లేకుండావుండినవాని బ్రతుకు మోదుగ పువ్వులవలెనని తెలియ
వలయు ౹౹ శ్లో ౹౹ వివాహే వా విద్యానాశాయ అర్థనం సాన్నాయకు రజ్జర భిక్షావికోగ్రవా నాన్నాయ సర్వం నాన్నాయ మాతులః ౹౹ ౧౪౦ ౹౹ తా ౹౹ వివాహవంకరాగానే విద్యకు నాశనం ౹

౨౭ మనుష్యాణాం వాశిధారావిశేపనం। పంచానన నపరిగ్రత్వం వాశ్యకీవదన షైనపం॥౧౩॥ తా॥ రాజశ్రేష్ఠ మనుష్యులకు యెటువంటి బిలంటివే ఆయుధంమీద లేనె పోసినా
కినా నసునుఖి। సింహాముడు కౌగిలిమ్మకున్నా నునుఖి। పాముపుఖంమొద్దుబెట్టుకున్నా నునుఖి। యాలాగువుం ఘుందాకిఆలశగెవుండున నీతివియవలయు॥ శ్లో॥ ని
స్సారపవ్విధి వినిరౌషధలతా [illegible] మహా త్సంగత॥ భార్యాశ్చ ఖలత్ సుబద్ధపైరివాన్వదయం పుత్రాపిత్స ద్రోహిణ॥ రాజ్ఞానధర్మపరాయణాం ప్రతిదినం
విప్రావిశెర్వస్తత॥ యాగాంక [illegible] జగత్ర యుకవియుగే ధరా౧ పనంతంగత॥౧౩౮॥ తా॥ పృథివి సారవిహీనపోవును। బాహ్యధాలు నిరౌషధాలౌను।
సీముల ఘనసువౌదురు। పెనిమిటి భార్యాలు బద్ధవైరులై యుందురు। కొమారుల్లె తండ్రులయడ ద్రోహంచేతురు। రాజులు లంచమడుదురు। బ్రాహ్మణులు కర్మవిహీను లైయుం
దురు। యజ్ఞాలు కరారగతింటెందును। ధర్మాలు అడవులపాలౌనని తెలియవలయు కలియుగమందున॥ శ్లో॥ జల ప్రమాణం కుముదస్య నాళం కుల ప్రమాణం విన

గల్గునని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ ప్రాతః కాలే తుషారంచ మధ్యాహ్నే ఘనడాంబరం। రాత్రౌ నిర్మలాకాశంతద్దినం పరివర్షయేత్॥ ౧౩౨॥ తా॥ ప్రొద్దున్నె తుంపర బడ్డా।
మధ్యాహ్నం విస్తరించి మబ్బువేసినా। రాత్రి నిర్మలాకాశంగా వున్నా నిర్కాలకము గనుక ఆదినమందు వుండకూడదని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ గణిక శ్రాద్ధమన్నా యుద్ధం దాంప
త్యోకలహమేవచ। రాచ్చకార్యని మేఘశ్చ నిష్ఫలైతే డాంబకం తథా॥ ౧౩౩॥ తా॥ కరణాలు శ్రాద్ధం పెట్టి నానునున్ని। మేకలు దెబ్బలాడుడమును న్ని। భార్యా
భర్తలు దెబ్బలాడుడమును న్ని। రాచకార్యా లుపుట్టడమును న్ని। వర్షమేఘాలును న్ని। ఉవిదంబకాలు అని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ వర్షాంతే బకవాసం
చ గ్రామాంతే స్నానగోదనం। గృహ ... కలహాం చైవవంశాంతే పీరవైష్ణవం॥ ౧౩౪॥ తా॥ చెట్లుచెడే కాలముతుకాం గలుదాని మీద నివాసం చేస్తవి। గ్రామాంతము యొక్క
కాలమును కుక్కలు రోదనం చేస్తవి। గృహాంచెడే కాలమును కలహాం పుట్టును। వంశంచెడే వేళకు పీరవైష్ణవము సంభవించునని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ రాజసేవ

౨౯

జ్ఞానశంకరునికి భక్తుడున్న వీడు సూర్యచంద్రు(డు) లున్నన్నిదినములున్నుకు నరకమందు వుండేటువాడని విష్ణుమూర్తిశ్రీ అనెను॥ శ్లో॥ క్షణాంచిత్తం క్షణాంవిత్తం క్షణాంజీవితమాయుషః।
యమస్య కరుణానాస్తి ధర్మస్య త్వరితాగతిః॥ ఇతి॥ తా॥ మనస్సు క్షణభంగురము। ధనమున్ను నిమి షంలో విఫలవాను। క్షణంలోనే జీవనములు పోవి
వును। యమునకు కరుణలేదుగనుక ధర్మం త్వరగా నాయవలెనని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ పరోపిహిత వాన్ బంధుర్బంధురప్యహితః పరః। అహితోదేహ
జోవ్యాధిర్హితమారణ్యమౌషధం॥ గ౩౦॥ తా॥ పరులైనా హితవర్తులైతే వారే బంధువులు। బంధువు లైనా అపకారులైతే పరులవుదురు। యీలాగంటె
దేహంలో పుట్టినంకు హితవ్యారులు। సంకటములు వచ్చిన వేళల సన్నిధిన గాడు అడవిలో వున్న అవుషధములు సన్నిధినంచేస్తవి అని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ ఆశాన్నాశః పరందుః
ఖం నిరాశాః పరంసుఖం॥ ఆశాపద్ధతి లోకే కర్మణా బహుచింతయా॥ గ౩౧ గా॥ తా॥ ఆశ అధికంగా విగితేదుః ఖం నరకంకూడా వుండును। నిరాశగా విగితేసుఖంపరం

సూదన॥ ౧౫౫॥తా॥ భోజ్జనకాలమందు పదిమంది (భ్ర)వ్వాణులతోనున్ని। తనయింట్లో పదిమంది బంధువులున్ని। పద్దుకునేయడలకు మాళ్ళున్ని। వచ్చిపోయేటప్పుడు వి
ష్ణు వయాతిరిట్ల బోయేరవనె ననెతెలియవలయు॥ శ్లో॥ దాతృత్వం (ప్రి)యవక్తృత్వం ధీరత్వము చితజ్ఞత॥ అభ్యాసేన లభ్యంతే చత్వారి సహజాగుణాః॥ ౧౫౬॥తా॥ ధర్మమున్ని। మంచిమా
టలాడుడమున్ని ధైర్యంగలగడమున్ని। పు
చితజ్ఞురిగి వుండడమున్ని। యివి తోనతాకూడాపుట్టునవె గాని అభ్యాససంవల్లరావేరవనెతెలియవలయు॥ శ్లో॥
కర్తా కారకశ్చైవ ప్రేరకశ్చానుమోదకః। సుకృతం దుష్కృతం చైవ చత్వారి సమభాగినః॥ ౧౫౭॥తా॥ ఒకరి॥ కర్త, యిచ్చినవాడున్ని। కారకః, చేయిం
చినవాడున్ని। ప్రేరకః (ప్రే)యత్నంచేసినవా డున్ని। అనుమోదకః, సంతోషపడ్డవాడున్ని। యీనలుగురికి పాపపుణ్యాలు సమము అని తెలియవలయు॥ శ్లో॥
మత్స్యస్త్రీసంకరద్వేషి మద్యవిక్రేత శంకర(ప్రి)యః। తావభోనరకం యాంతి యావచ్చంద్రదివాకరౌ॥ ౧౫౮॥తా॥ మా కుభక్తుడున్ని। శంకరునికి ద్వేషిన్ని। మాకువిరోధి

౧౦

ధీనంతద్దైవచ। తన్మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమదైవచ॥ ౩౨ ॥ తా॥ యీ ప్రపంచమంతా దైవాధీనము। దైవం మంత్రాధీనము। మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనము। గనుక బ్రా
హ్మణుడే దైవము ... మని తెలియవ లయును॥ శ్లో॥ యోబ్రనంభేరిక బ్దించ ... దాతారో దానశబ్దంచ త్రైలోక్యం సచరాచ
రం॥ ౩౩ ॥ తా॥ భేరీ ... మడువినుపించును। పురుషుపన్నెండు ఆమడలు వినుపించును। దా తయొక్క దానశబ్దము త్రిలోకాలయందున్న
రాచరములకు వినుపించునని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ మాతా పితా శివవ్యాకరసారలభినన్నింపితావరతా లోకదివాంధకారం। భ్రాతావరతా దశ్రేణబావాబ
భినన్నిం భార్యావరత్నన్నత్రి కపాలభిన్న॥ ౩౪ ॥ తా॥ తల్లిచచ్చి పోగా తెలిజీవచ్చెగిపోయినట్లు। తండ్రి పోగా తేపగలు అంధకారమైనట్లు। అన్నదమ్ములు పోగా చేకుడిభుజం తెగిపోయి
నట్లు। భార్యపోతే గాండుగు పైనిపున్న చిప్పపోయినట్లు అని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ భార్యానైవిప్రసంకీనఙంబంధుసంకీనఙ మందిరం। నయనే సుతసంకీనఙం దేవరామే మధు

శ్లో॥ ప్రాతఃకరవేరతాంబూలం సురతాంతే తు నిద్రిత॥ భోజనాంతే తు పానీయం త్రీణిస్వర్గేషు దుర్లభ॥ గ॥ టీకా॥ ప్రాతఃకాలమందు తాంబూలమున్ను।
సురతాంతమందు నిద్రానున్ను। భోజనాంతమందు దాహమున్ను। ఈమూడుకాని సుఖములు స్వర్గమందైనా లేవని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ చత్వారో పితరా బ్రాంతి ధర్మా
చోరాగ్ని భూభుజే। జ్యేష్ఠపుత్రవమా సేనత్రయస్సంచ ప్రసోదరః॥ గ్రం॥ టీకా॥ టీకా॥ అనుసంహా [illegible] ంచిన ధనము కూడా యీదులు నలుగురుయు
వరలెటెను ధర్మ్ [illegible] నున్ని। దొంగవాడున్ని। అగ్నిపెట్టువాడున్ని। రాజు [illegible] నున్ని। కాబట్టి ధర్మం న్యాయకర్త కూడ బెట్టినే [illegible]
నం యీనల్గురిలో [illegible] కరపాపాన నితెలియవలయును॥ శ్లో॥ రాజపత్ని గురుపత్ని భ్రాతృపత్ని తథైవ చ। పత్నిమాతా స్వయోనిశ్చ మాతా పంచైతే మాతరంతథా॥
గ్రం॥ టీకా॥ రాజుభార్య। గురుభార్య। అన్నభార్య। భార్యతల్లి। తనతల్లి। యీ అయిదుగురున్ను తనతల్లుల నితెలియవలయును॥ శ్లో॥ దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రా

౭

నున్ని। బలమనితెలియవలయు॥ శ్లో॥ వన్నిత్రికంచ విషంపుచ్ఛం మక్షికంచ విషంశిరః। తక్షకంచ విషం దంష్ట్రందు ఋజనం సర్వదం విషం॥ గాగ॥ తా॥ తేలుకంతోకను
నున్ని। యాగకులతలను నున్ని। పాముకుపళ్లను నున్ని। దుర్జనునికి నిలువల్లా విషమని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ కూపోదకం వటచ్ఛాయా తాంబూలం తరు
ణీస్తనం। శీతాకాలే బవేహృష్ణం పూష్ణ కాలేనశీతలం॥ గాగ॥ తా॥ బావిలోనినీళ్ళన్ను। మఱ్ఱిచె ట్టునీడాను నున్ని। తాంబూలము నున్ని। స్త్రీలస్త
నాలను నున్ని। యీశీతాకాలమందువె చ్చగాను నున్నవేసవికాలమందుచల్లగాను నున్నిప్పుడుంటవని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ గీతవాద్యపతేనత్వం
సంగ్రామేసురతావహే। ఆహారేవ్యవహారేచ కారాంజ్యనసదాభవేత్॥ గాగ॥ తా॥ గీతమందు నున్ని। వాద్యమందు నున్ని। శాస్త్రమందు నున్ని। నాట్యమందు నున్ని। యు
ద్ధమందు నున్ని। సురతకాలమందు నున్ని। హారమందు నున్ని। వ్యవహారమందు నున్ని। యీయెనిమిదింటియందు ముఖవాటుంచకూడదని తెలియవల్లయును॥

సెవిన ॥ ౧౧౨ ॥ తా ॥ కాళికలకు సవరము నుణ్ణి । స్త్రీలకు పతి ప్రత్యము నుణ్ణి । కురూపికి విద్యాను నుణ్ణి । మునీశ్వరులకు శాంతము నున్న రూపములకై తెలియవలయు ॥ శ్లో ॥ ప్రతిన
పత్న్యమ నువరాశికి శ్వర్ణము ప్రభమపివత్ప్రత ॥ నిరాశ్రయము మహాశోభంతే పండితావని తాలతారయు ॥ ౧౧౩ ॥ తా ॥ వెలవేని మూర్ఖ శ్రేష్ఠునాకుండనంతే కశోభించదు । ఆలా
గుణే విద్యాంశులు నున్న తగలు నున్న స్త్రీలు న్న నిరాశ్రయము మున శోభించవని తెలియవలయు ॥ శ్లో ॥ పత్రి నాం కాకి చండాలి మృగ చండాలి గాధర్
వ ॥ యతీనాం కోపి చండాలి సర్వచం డాలి దూషిక ॥ ౧౧౪ ॥ తా ॥ పక్షులలోకి కాకి చండా లి । మృగాలలోకి గాడిదె చండాలి । యతీశ్వ
రులలో కోపి చండాలి । అందరికి నీ దరాక్షించే వాండు సర్వ చండాలుడని తెలియవలయు ॥ శ్లో ॥ పక్షినాం బ లమాకాశం మచ్ఛానాముదకం బలం । దుర్బల
స్య బలో రాజ్ఞా బాలస్య రోదనం బలం ॥ ౧౧౫ ॥ తా ॥ పక్షులకు ఆకాశము నుణ్ణి । చేపలకు నీళ్ళు నుణ్ణి । బలం లేనివాళ్లకు రాజ్యు బలవసా నున్ని । బాలులకు యేడుపు

3 అన్నింబట్టి నాను న్ను। భాగ్యవంతు నకుదానం యుచ్చినాను। దరిద్రకాంతమైదు యవ్వనంవున్నాను। యివన్నీ థాఅనితె వియవలయు॥ శ్లో॥ అనుభ: కాలవారణాం
కాలేన క్రియతేనుభం। యత్రీణాగర్వసంభూతం కాలః కాలేనగచ్ఛతి॥ ౧౧౦॥ టీ॥ లోకమందు బ్ధునులు అనుభం ఆలస్యంగానునున్ని। సుఖంశీఘ్రంగానునున్నచేస్తావి
ద్ధిలోకివెస్తుంచనితెలియవలయును॥ శ్లో॥ [illegible] ఉపకారంతు నీచానాం అపకారంతు వర్ధతే। పయః పాన [illegible] శుభంగానాకేవలంవిషముచ్చతే॥ ౧౧౧॥ టీ॥
నీచులకుఉపకారించేస్లెఅపకారంచేతురు। పాముకుపాలుబోసిపెంచితే అదిపాలల్లోవిషంవిడుచున నితెలియవలయును॥ శ్లో॥ దుర్జనంసావరసంచె
వనుజ్జనం ధుర్జనంత్వవేత్। సాగరాలవణాజ్ఞానాం మోఘ్రా [illegible] వతిసర్వథా॥ ౧౧౨॥ టీ॥ దుర్జనసహవాసంచాతను జనుడు దుర్జనుడవునా। సముద్రంలోకివెళ్లిన
గంగ గావమినదులు వుప్పినీళ్లయినట్లు నితెలియవలయును॥ శ్లో॥ కోకిలానాం స్వరోరూపం చ నారీరూపం పతివ్రతః। విద్యారూపం కురూపాణాం క్షమారూపం తప

వలయు॥ శ్లో॥ రాజద్వారే విహారే చ కన్యాసంగ్రహమే వచ। యత్ర భ్రాత్రే రణాకేనాపితత్ర। యత్పుణ్యం నిష్ఫలం॥ గం॥ తా॥ రాజద్వారాలయందు నున్న। వివాహాలయం
దున్ను। పరుచున ప్రతిగ్రహేళ పెద్దలముఖాంతరములయందు తీరదానే న తెలియవలయు॥ శ్లో॥ రాజ్ఞో రాష్ట్రంకృతం పాపం రాజపాపం పురోహితః। భర్తాచ పత్నీకృ
తం పాపం శిష్యపాపం గురోరపి॥ గం॥ తా॥ రాష్ట్రంలో జరిగిన పాపం రాజుది। రాజుల పాపం పురోహితుడిది। భార్య పాపం పెనిమిటిది। శిష్యు
ని పాపం గురువుదని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ న దీక్షీతేచయేవృక్ష నిరాశ్రయ పతివ్రతః మంత్రి హీనతయారాజ్యం సమూలం చ వినశ్యతి॥ గం॥
తా॥ న దీక్షీరా నవుండీ చెట్లున్ను। ఆధీనం లేని పతివ్రతానున్ను। మంత్రి లేని రాజ్యమున్ను। యివి సమూలం నాశనమని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ వ్యాధౌ వ్యక్తి
సముద్రేచ వ్యాధౌ తుష్ట్యం తు భోజనం। వృద్ధాధన పతేదానం వ్యాధాదార్ద్ర ప్రియవ్యసనం॥ గం॥ తా॥ సముద్రంలోన వర్షం కురిసినానున్ను। భోజనం చేసిన వానికి

౨

భూంమిదానంకనకరజితపాత్రంమేదినీసాగరాంత యుఃక్షయమలపవిత్ర[illegible]టికనశ్త్రప్రదానంనభవతిసమతుల్యంఅన్నదానసమానక॥ ౧౦౨॥ తా॥ యేనుఁగులనున్ను।
.గుఱ్ఱములనున్ను।గాడ్పులనున్ను।భూ[illegible]సున్ను।బంగారవునున్నుచతుస్సముద్రమధ్యమంతాయిచ్చినాగాని కోటికన్యాప్రదానాలుచేసినాగాని అన్నదానసమా
నంకావనితెలియవలెయు॥ శ్లో॥ విస్తాంభ[illegible] తాళవిమేఘానిప్రస్వరతాంతాని యుప్పనంలహితాంతాని గీతాదితత్త్రంతానిభోజనం॥ ౧౦౩॥ తా॥ వానకువి
స్తాంభకారేతకెడ।స్త్రీలయువ్వనానకువర్క పిల్లకనడుమ్మేకడు।సంగీతాదికిమంగళ[illegible]మేకడు। భోజనానికిముజ్జిగవోసుకోవడమేకడనితెలి
యవలెయు॥ [illegible]సుగంధవనితా.వస్త్రంగీతవాద్యాస్సుభోజనంతాంబూలంసుఖ[illegible]యాత్రానాంఅష్టభోగాఃప్రకీర్తితా॥ ౧౦౪॥ తా॥ సుగంధమున్ను।వనితానున్ను।గీత
మునున్ను।వా[illegible]చివస్త్రమునున్ను।మంచిభోజనమునున్ను।తాంబూలవ[illegible]సుమార్గ[illegible]గూడ[illegible]యాత్రనున్ను యిదిఅష్టభోగములనితెలియ

తాను పూర్వజన్మమున [illegible]దు వక్కరికి యివ్వనందున దరిద్రం వచ్చును [illegible]త్రం చాత దోషం సంపాద[illegible]నా దనస్వర్ణదానకర్త ప్రాప్తి అవును। నరకం నుంచి మళ్లీ దరిద్రుడై పుట్టి
పాపం సంపాదించిన[illegible]నప్పటికిన్ని వలయును॥ శ్లో॥ రాజా స్త్రీయం తస్య రవంచ్య పుణ్యం పైద్యం [illegible] నాము క్రియా నాం। [illegible]దాన సర్వంతు మహాఫలాని విపర్యయే ప్రాణహా
రాశి పంచు॥ ౧౦౦॥ తా॥ రాజుల గావించెది స్త్రీ దానంగిచ్చెదిన్ని। గుర్రాల భేరమున్ని ప్రైద్యం చేయదము న్ను। వాడకేరయున్ను। యీ అయిదున్ను లభించి
నా మహాఫలం వచ్చును। తిని పత్రము కు మహాఫ్ని వచ్చునని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ నచోరహా ర్యం న చ రాజ్యహార్యం న భ్రాతృహార్యం న చ రాజ
హార్యం। న మిత్ర హార్య ప్రత్యర్ధన ప్రవాశ్యం విద్యాధనం సర్వధన ప్రధానం॥ ౧౦॥ తా॥ దొంగలకున్ను సా ధ్యం కాదు। రాజులకు అలవికాదు। అగ్ని తగులు
బడదు। నీళ్ల నానదు। అన్నదమ్ములు పంచుకొనేరు। గనక సత్పురుషులైన వారు విద్యాధనమే సంపాదింతురని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ గజ తురగ సహస్రం గోకులం

౯

ళ్ళగ్గాఫుండేతామరఫుష్పలకుసున్నన్నివాం౧౧ రెండులత్త్వలనొాడు [illegible] పులలందునుండేచంద్ర [illegible] నికిన్నినీళ్ళున్నఫుండేనల్లకలువలకుసున్నన్నివాం౧ కాబట్టి స్నిహితులైన వారుయుం
తరుణాకమందుఫునార్నిదగ్గిరఫున్నిటైపుండునని . తెలియువలయు ౹౹ శ్లో౹౹ వేశ్యాదృతినసంపుణ్యంస్సిరన్నంపాపనా నన౧ చరించి సంపర్కతోద్యార్నిపై ఫున్నం మాత్రసాధ
సం౹౹ ౯౹౹ తా౹౹ గంగదన్ననంచిస్త్రిఫుణ్యం౧ మున్నుకుంటే పాపంబాసును౹ ఆపలికిఫుచ్చుకుంటే సర్పతీర్థములఫుణ్యంగలుగును౹ స్త్రాన్నినంచిస్త్రీమాత్రసాధ
నమని తెలియువలయు ౹౹ శ్లో౹౹ ఆవత్తరకవేర్ ఖాఖవేధనార్థ్యకిధనప్రకర్ష్య ఖాకరాణితిఫుణ్యంఫుణాస్పద వస్త్రంస్సగర్రంప్రబుంతిఫుసధర్సాధ్యకిఫునరేవ
భోగి౹౹ ౯౬౹౹ తా౹౹ ధనము ఆర్జించినందువల్లధనార్థఫుడునున్న౹ ధనవంతుడైనందువల్లఫుణ్యములున్న [illegible] వల్లస్వర్గమునున్న౹ స్వర్గంనుంచిమళ్ళీధనవంతుడైభోగమును
అనుభవించునని తెలియువలయు ౹౹ శ్లో౹౹ నదత్తదానహీనాధ్వే దరిద్రుండరిద్రుదాపాపీ ఖాకరా [illegible] పాపదవస్త్రంనరకంప్రబుంతిఫునర్దరిద్రఫునరే వపాపి ౹౹ ౯౭ ౹౹

ఫలను రక్షించవడము। రాజ్యం పోయినవానికి రాజ్యమిప్పించడమునున్ను। యివి పూర్వం నిన్ను నవ... నాలు పాళ్ళ ఫలమ్మం యెక్కువని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ లుబ్ధానాం యా
చకశ్శత్రు చోరాణాం రిపుచంద్రమా ౫౹ జారస్త్రీణాం రతి శ్శత్రుస్సర్వశత్రు ఖ ఖలః ద్రత ౫౬॥ టా॥ లోభివానికి యాచకులున్ను। దొంగవానికి చంద్రుడున్ను। లంజ అయినదానికి
కి పెనిమిటిన్ని శత్రులు। దుర్జనుడు అందరి కిన్ని శత్రువని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ తింత్రిణీ రసహీనం చమా త్రహీనం శిశువృద్ధా॥ కాంత హీనం యవ్వనంచ
శాంత హీనం తపం వ్యర్థా॥ ౫౭॥ టా॥ పులుసు లేని భోజనమున్ను। తల్లి లేని పిల్లలున్ను। భార్య లేని యవ్వనమున్ను। శాంతము లేని తపస్సున్ను। యివి వ్య
ర్థాలని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ కిం జాయం తాశ్శ్రితః గగనే పక్షియూధకే బ్రహ్మాండ తటే భానుబింబే చపదం ... సో నా కుముదాగేహ్యలా నాం సేవా చ బంధున్న గరాచ
మాహంతః ౫౮॥ టా॥ పరమేశ్వరుని పాదములయందుండగ నేమి ఇక ... కులయయుండుగ నేమి ఫలములకును సేవింప గలరు యోచనములయందుయుండేసూర్యునికి నిచ్చి

ఫలుకున్న। దుర్జనుని కెనెక్క వేళ దుర్నీతాలగవలసినదని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ అనభ్యాసే విషం శాస్త్రం అజీర్ణే భోజనం విషం। దరిద్రస్య విషం గోష్ఠీ వృద్ధస్య తరుణీ
విషం॥ ౯ ॥ తా॥ అభ్యాసం చేయని వానికి శాస్త్రం విషంగా వుండును। అజీర్ణంగా వున్నవారికి భోజనం విషంగా వుండును। దారిద్ర్యునకు గోష్ఠి విషం గా వుండును।
ముసలివానికి ఆడది యౌవనవతియైన పడుచు స్త్రీ విషంగా వుండునని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ జిహ్వాగ్రే వసతే లక్ష్మీ జిహ్వాగ్రే మిత్రబాంధ
వాః జిహ్వాగ్రే బంధనం ప్రాప్తి జిహ్వాగ్రే మరణం ధ్రువం॥ ౧౦ ॥ తా॥ నాలుక వలన ఐశ్వర్యము, చుట్టాలు స్నేహితులు న్ను। సంకెళ్ళు న్ను। మరణ
ము న్ను। సంభవించునని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ నష్టం కులం భిన్నతటాక కూపం భ్రష్టరాజ్యం శరణాగతం చ। గాం బ్రాహ్మణం దేవశివాలయం చ యః పుష్కరే పూర్వీ చ
తుర్గుణం ఫలాన్ని॥ ౧౧ ॥ తా॥ కులభ్రష్టులకు లంచాలు కట్టుడము న్ను। పాడైపోయిన చెరువులు బావులు। దేవాలయ। శివాలయములు న్ను। బ్రాహ్మణులను గాని

వాగచ్ఛతి ధీమతాం॥ ౯౨॥ తా॥ బుద్ధిమంతులు ప్రాతఃకాలమందు భారతమున్ను। మధ్యాహ్న కాలమందు రామాయణమున్ను। రాత్రి భాగవతమున్ను। యీ మూడు పురాణము
లు చదువుచుందురు॥ శ్లో॥ శతనిష్కం ధనాఢ్యంచ శత గ్రామేణ భూపతిః। సప్తస్త్రి త్రిగుణో వైద్యః శతశ్లోకేన పండితః॥ ౯౩॥ తా॥ నూరు వరహాలు గలవాడు ధనవంతుడు। నూరు గ్రామ
ములు యేలేవాడు రాజు। నూరు ఔషధము లు యెరిగినవాడు వైద్యుడు। నూరు శ్లోకములు వచ్చినవాడు పండితుడని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ వస్త్రముఖ్యంత
లంకారం ఘృతముఖ్యంతు భోజనం। గు ణముఖ్యంతు నారీణాం వేదముఖ్యంతు బ్రాహ్మణాః॥ ౯౪॥ తా॥ అలంకారములకు వస్త్రమే ముఖ్య
ము। భోజనమునకు ఘృతమే ముఖ్యము। స్త్రీల కు గుణమే ముఖ్యము। బ్రాహ్మణులకు వేదమే ముఖ్యమనితె లియవలయు॥ శ్లో॥ నకలుం పంచవర్షాణి।
దశవర్షాణి తాడయేత్। ప్రాప్తేతు షోడశే వర్షే పుత్రం మిత్రవదాచరేత్॥ ౯౫॥ తా॥ బిడ్డలను ఐదు సంవత్సరములు ... బాలలును ఐగు పుత్రునికి పదిబారలు నున్ని। ఈమును గునకనువేయుబా

రించేది ఏదని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ నిర్విషం విషమిత్యాహు ర్బ్రహ్మస్వం విషముచ్యతే। విషమేకాకినం హంతి బ్రహ్మస్వం పుత్రపౌత్రకం॥ టీ॥ విషం విషం కాదు।
బ్రాహ్మణసొమ్ము విషం। విషం వల్ల వకడే చచ్చును। బ్రాహ్మణసొమ్ము వల్ల పుత్రమిత్రకళత్రాదులతో చచ్చునని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ పంచలోహాని ర
త్నాని హేమవస్త్రానులేపనం। గృహాణ్యస్త్రీ త్రసమాయుక్తం త్యాగం సప్తాంగముచ్యతే॥ టీ॥ పం చలోహాలున్ను। నవరత్నాలున్ను। వస్త్రములున్ను।
గంధపరిమళములున్ను। గృహములున్ను। భూములున్ను। ఇవి సప్తత్యాగములని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ వేదశాస్త్రప్రసంగేన కాలోగచ్ఛతి ధీమతాం।
అన్యేషాం మత్తిమూర్ఖాణాం నిద్రయా కలహేన చ॥ టీ॥ బుద్ధిమంతులు వేదశాస్త్రప్రసంగములచాత కాలంబు రుపుదురు। మూర్ఖులు ఐతే రమైన జగడము
లచాతనున్ను। నిద్రచాతనున్ను। కాలంబుచ్చుదురని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ ప్రాతర్ద్యూతప్రసంగేన మధ్యాహ్నే స్త్రీప్రసంగతః। రాత్రౌ చోరప్రసంగేన కా

౨

దుకహ ల[illegible]౪॥ వక్ర చంద్రునివలెందర అనేకన(ద్ర)ప్రములుఖునస్నిప్పటికి ప్రకాశంతవుండదని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ విహాచనీవిస్ఫయమథర్బాశిర పరాసుకూ
లీబభాసుపాకభద్రశ్రీ॥ అత్రాహ్నేనరిఅన్యగ్రహా[illegible]పవాణిసీదన్నపుత్రమాతా[illegible]సబ్బర్యంతిఘత యత్రా॥ యల్లప్పుడు బగడమాడేదిన్ని। యుంటరిసాలమ్మ్రు దాంగిదేదిన్ని। పరుల
కులఅనుకూలమర్యాదిన్ని। కావలసినవి వందుకుతినేదిన్ని। పొరుగింటికితిరగేదిన్ని। యిా ఆరుగుణాలుకలిగినపెళ్లాము వదుండినిగన్ని
దైనావదివివేయుఫ్టవలెనని తెలియవలెను॥ శ్లో॥ కార్యేషుమంత్రీకరణేషుదాసి। రూపేషులక్ష్మి క్షమయాధరిత్రీ। భోజ్యేషుమాతాశయనేషు
రంభా। షడ్గుణ్యభార్యాకులముద్ధరంతి॥ టీ॥ తా॥ కార్యేషుమంత్రివలెబుద్ధిచెప్పేదిన్ని। పనిచేసేయు డులదాసివలెనున్ని। సౌందర్యంవచ్చినప్పుడుల
క్ష్మీవలెనున్ని। శాంతంవల్లభూదేవివలెనున్ని। భోజనంపెట్టేయెడలతల్లివలెనున్ని। శయనించేవేళరంభవలెనున్ని। యిాఆరుగుణాలుగల్గినభార్యకులముద్ధ

౩

నాపి(స్త్రీ)యరాంవారికితే౹౹ ౨౪౹౹ తా౹౹ రాతిమీదగంధంపెట్టుకున్నానుసున్ని౹ పిల్లియెంగిలితినాననుసున్ని౹ నిప్పుల్లోనీడ చూచుకున్నానునున్ని౹ (స్త్రీ)మవారివిష్ణుసమానునికైనా
లక్ష్మితాలగునని తెలియవలయు౹౹ శ్లో౹౹ అజార బిభిభరరజః (స్త్రీ)యసాంచుమార్జనసిరజః౹ (స్త్రీ)ణాంపాదరజోభూ · యచ(క్రీ)ణాపి(స్త్రీ)యరాంవారికితే౹౹ ౨౫౹౹ తా౹౹ మేకలధూ
ళిన్నిగాడిదెలధూళిన్ని౹ (స్త్రీ)లఆవలిం తలుసున్ని౹ చీపురుధూళిన్ని౹ (స్త్రీ)లకాళ్ళధూళిన్ని౹ యివిసారి కితేచ(క్రీ)కైనా(స్త్రీ)వారించునని తెలియవలయు౹౹
శ్లో౹౹ కన్యాపితాసినాస్తి దుర్భిక్ష(క్ష)ంజపితాం నాస్తిపాతకః౹ మౌనేనకలహంనాస్తి నాస్తిజాగ్రతోభయః౹౹ ౨౦౹౹ వ్యవసాయంచేసినవానికికరువు
లేదు౹ జపంచేసినవారికిపాపంలేదు౹ ఊరకున్నవారికిజగడంలేదు౹ జాగ్రతగానున్నవారికిభయంలేదని తెలియవలయు౹౹ శ్లో౹౹ ఏకేనాపిగుణవానైపుత్రేణనిగుర్ణ
నైనశతైః కపి౹ ఏకచంద్ర(ప్ర)కాశేన నక్ష(త్ర)ంకిం(ప్ర)యోజనం౹౹ ౨౧౹౹ తా౹౹ సకలగుణసంపన్నుడువక్కడేచాలును౹ గుణహీనులు నూరుమందివున్నాయేమి

వర్తిల్లి అవున నితెవి యువలయు॥ శ్లో॥ దూరస్థపరస్థితారత్నం వేశ్యాముఖరత్నాంతాం। సంగ్రామదూరతేరత్నంబంధురత్నంచదూరతాం॥ ౨౩॥ తా॥ దూరపు కొండలు
నునుపుగానుండును। వేశ్యముఖం తెరగా నుండును। భాగడుపు వర్తమానరత్నంగానుండును। బంధువులు పరభాలాగానుండిరాచాలాంబహుమానంగానుండునని తెవి యు
వలయు॥ శ్లో॥ అసంతుష్టద్విజానష్టంసం తుష్టపృథివీపతిః। లజ్జాంచగణికానారీవిల[illegible]ంచకు లాంగనా॥ ౨౬॥ తా॥ సంతోషం లేని బ్రాహ్మణుడు
నష్టి। సంతోషించిన రాజు నష్టి। లజ్జగల భోగి గంది నష్టి। లజ్జలేని సంసారి నష్టి। వీరలు చెడుదురని తెవి యువలయు॥ శ్లో॥ వేదమూలమిదం బ్రాహ్మణ్యం భా
ర్యామూలమిదంగృహం। కృషిమూలమిదంధాన్యం ధనమూలమిదం జగత్॥ ౨౭॥ తా॥ బ్రాహ్మణులకు వేదమే మూలము। గృహమునకు భార్యగలదే మూలము।
ధాన్యానకు వ్యవసాయమే మూలము। జగత్తుకు ధనమే మూలమని తెవి యువలయు॥ శ్లో॥ శివేన విదితే గంధ ంమాబ్జాం లోచిష్ఠ భోజనం। జాపేన ప్రతిబింబంచ శ్రీ

౨

కళ్ళ అస్వార్థమిత్రవిశ్వాసోపి ॥ భార్యార్యత్రతి నిశ్చిత ॥ ౧౨ ౧ ॥ తా॥ తనకు ఆపదవచ్చినపాడే బోధగుడు । తనను రక్షించినవాడే తండ్రి । తనయందు విశ్వాసంకలవాడే
మిత్రుడు । తనకు అనుకూలమైన దేశమే [illegible] ॥ మని తెలియవలయును ॥ శ్లో॥ అర్థనాశమానస్తాపంజ్జీర్ణ తందుఃఖం ఆజ్జీర్ణ తందుఃఖరత్రితలు నాన్నందుఃఖం ప్రయాదుఃఖంకి
మృత్యుందుఃఖ భాభ్యాం ౧౨ ౨ ॥ తా॥ ద్రవ్యం సంపాదించేటప్పుడు దుఃఖం । అదికారాపాడితే వకదుఃఖం । నాశన ప్రయాలయందు వకదుఃఖం । యూత్ర
వ్యయందుఃఖములు కుముళాలవని తెలియవలయును ॥ శ్లో॥ హరిణాపి హరేణాపి బ్రహ్మణాపి సురైరపి । లలాటలిఖితా రేఖా పరిమార్ష్టుం న శక్యతే ॥ ౧౨ ౩ ॥
తా॥ శివునికైనా విష్ణునికైనా బ్రహ్మకైనా । యింద్రునికైనా సురులటి వ్రాలు తప్పుదనితెలియవలయును ॥ శ్లో॥ ఘృతేన వర్ధతే బుద్ధిః క్షీరేణాయుష్యవర్ధనం । శాకేన వ
ర్ధతే వ్యాధి మాంసం మాంసేన వర్ధతే ॥ ౧౨ ౪ ॥ తా॥ నెయ్యితాగితే బుద్ధిన్ని । పాలుద్రాగితే ఆయువున్ను । కూరలుతింటే రోగములున్ను । మినుములవల్ల మాంసమున్ను

సంగమం సర్వం నక్షత్రము [illegible] వెనుక॥ శ్లో॥ దుర్జనం కాంచనం భేరీ। దుష్టస్త్రీ దుష్టవాహనః। ఇక్షు ఖండ తిలా శూద్రో మర్దనం గుణవర్ధనం॥ టీ॥ దుర్జనుని శిక్షిన్ని।
బంగారమును న్ని। [illegible] న్ని। స్త్రీలనున్ని। గొడ్డు [illegible] ని। చెరుకుననున్ని। నువ్వులనున్ని। శూద్రుని శిక్షిన్ని। మర్దించక గాని గుణ [illegible] రాదని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ నగస్య [illegible] జయు
గ్మం చ నగస్య [illegible] వృశ్చికం చ ॥ నగస్య శూ [illegible] చతుర్దశ నగస్య బ్రాహ్మణా [illegible] [illegible] తాశ్చ [illegible] ఒక్కనాటికొక్కటి ఉప్పుండు యుద్ధరుకౌ ముగ్గురుబ్రా
హ్మణులు న్ని। నలుగురు శూద్రులు న్ని। అయిదుగురు కామమట్లు [illegible] నని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ శారద్వీప దీపికొ చం
ద్రః [illegible] త్రి [illegible] దీపికా॥ టీ॥ రాత్రి చంద్రుడు దీపము పగలు సూర్యుడు దీపము। మూడులోకముల కు ధర్మాత్ము
లైన వారికి కీర్తి దీపము। మంచి కుమారుడు [illegible] నకులానికి దీపమని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ సుబంధు సహితం బంధుసుహితా యుస్త్రపాశ

౨౧

తత్త్వపరబుద్ధి వినాశంచ। స్త్రీబుద్ధి ప్రళయాంతకః॥ టీ॥ తా॥ ఆత్మబు[illegible]ని కార్యం చేస్తే సుఖించును। గురుబుద్ధి యింకా మంచిది। పరులబుద్ధి వినాశనమౌను। స్త్రీ
బుద్ధి వింటే అంతమే పాపమున్నని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ అతిథిర్ద్వారతిష్ఠంతి। ఆశాగృహ్ణంతి యే నరః॥ ఆశానిర్వన[illegible] సురాపానం। అశ్వత్థం గోమాంసభక్షణాం॥ టీ॥ తా॥
వ[illegible]యుండే వరకు ఆశని విడిచి ఆపో[illegible] శనం బిచ్చుకుంటే కల్లుతాగిన సమానము। అశ్వత్థం తింటే గో[illegible]మాంసం తాగి[illegible]నమని తెలియవలయును॥ శ్లో॥
దర్శనం చిత్తవైకల్యం [illegible]ంతుధ[illegible] త్రయం సంభోగదారనై పాప[illegible] స్త్రీణాం ప్రత్యక్షరాక్షసీ [illegible] సకల[illegible]ను చూస్తే చిత్తం వికల్పమౌను।
అంటితే ధనక్షయమౌను। సంభోగంచేస్తే పాపం వచ్చును గనక స్త్రీలు ప్రత్యక్షరాక్షసులని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ దాస్యమానధనం వ[illegible]ంతి। వాంతివై స్యాద్ధనక్షయం। వి
ధవా యుష్యహాని [illegible] సర్వం పాంతి పురాంగనః॥ టీ॥ తా॥ దా శీతాకి పొందుమానవరిని గేవస్త్రీ తాపొందుధనహాని। విధవ[illegible]యుస్త్రీణాం గనక పరస్త్రీ

శ్లో॥ ఏకా శీగావః (త్రి)యుస్సింవ ... చవ్యా(ఘ) (ప్ర)సూతి తిథిః॥ అధరాస్త్రీ నక్షత్రసంతానం। ధరాగ్నివధూరతి వధూర్తిః॥౯౯॥ తా॥ ఆవు సంవత్సరంగకి ఒకపిల్లను బెట్టును। సింహము మూ
డు పిల్లలను పెట్టును। పెద్దపులి అయిదు పిల్లలను పెట్టును। యువి అధర్మ జంతువులు గనక నక్షత్రపాశను। ఆవు ఒకదూడను పెట్టినప్పటికి పరలోకారమైనందువల్ల యెక్కుడు చూ
చినామందు నైవుం ... ట ... లియవ ... లయు॥ శ్లో॥ ఉత్తమం కులవిద్యానాం మధ్యమం కర్షివా ... ణిజ్యం। అధమం సేవకావృత్తి। మృత చాలోపజీవ
నం॥ ...॥ తా॥ కులవిద్య నేర్చుకొంట ఉత్త ... మం। వ్యవసాయం చేసుకుంట మధ్యమం। చాకిరీ చేసుకుంట అధ ... మం। దొంగతనము చేసినవారు చచ్చినవాని తో సమ
మని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ ఉత్తమే ... క్షణం కోపం। మధ్యమం ఘటికాద్వయం। అధమం అహోరాత్రం చ। పాపిష్టి మరణాంతకం॥౧౦౩॥ తా॥ ఉత్తమునికి కోపం
క్షణము। మధ్యమునకు రెండు ఘడియలు। అధమునికి ఒక రాత్రి। పాపిష్టికి చచ్చే పర్యంతం వదలదని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ ఆత్మబుద్ధి సుఖం చైవ। గురుబుద్ధి విశేషి

౨౦

దహించును అని తెలియవలెను॥ శ్లో॥ పుస్తకం వనితా విత్తం పరహస్తం గతం గతః। సరాశరాత్రిం న యాతిస్య స్సనష్ట స్సభిక్షం డితః॥ తా॥ పుస్తకమున్ను। స్త్రీల
సున్ను। ద్రవ్యమున్ను। యీ మూడున్ను పక రిచేతికి యిస్తే మళ్లీ రానేరవు మరి నిన్న రాత్రి సంచరిస్తే నష్టపడు దూరని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ దూషకక్రయసూ
న్యశ్చ స్త్రీఘాతీ దీర్ఘక్రోధకః॥ చత్వారః కర్మచండాలా జాతిచ్చండాలు దుత్తమః॥ తా॥ ఒకరి నిదూషించే వాడున్ను। క్రయశూన్యుడున్ను।
లోభంగలవాడున్ను। యేవేళా కోపంగల వాడున్ను। యీ నలుగురు కర్మచండాలులు వీరికంటే జాతి చండాలుడుత్తముడని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ స్వా
మత్స్యం పంచమనుష్యాణి దశవర్షాణి సప్తతి। ప్రతిష్ఠాదశవర్షాణి పుత్రం మిత్రవదాచరేత్॥ తా॥ పిన్నవానికి అయిదు సంవత్సరముల దాకా దేవునిగానున్ను।
పదియేండ్లు సర్వం తం దాసునిగానున్ను। ఆ ప్రకారమే పదహారు సంవత్సరముల దాకా ఆపై నిపుత్రులను మిత్రులుగా భావించవలసి వుంటుందని తెలియవలయు॥

రున్నైనవారికి త్రిసావెరవులు లేవు। విద్యసంపాదించేవారికి సుఖమున్ను నిద్రయున్ను లేదు। ఆకలిగొన్నవారలకు రుచిపక్వలు లేవని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ దా
తా దరిద్రః కృపణో ధనాఢ్యః। పాపీ చిరాయుః సుకృతం గతాయుః॥ అకులేన రాజా సుకులేన సేవా। కలౌ యుగే షడ్గుణమాశ్రయంతి॥ టీ॥ దాతకు దరిద్రో
ముడున్ను। లోభికి ఐశ్వర్యమున్ను। పాపా త్ములకు నూరుసంవత్సరములు ఆయువయున్ను। పుణ్యాత్ము త్ములకు శీఘ్రంగా మరణమున్ను। కులహీనుల
మహారాజత్వమున్ను। కులశ్రేష్ఠులకున్ను సేవకావృత్తిన్ని। యీ ఆరుగుణాలు కలియుగాన ఆశ్ర యించుకున్నవని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ భార్యా
వియోగః స్వజనాపవాదః। ఋణస్య శేషం కుజనస్య సేవా। దారిద్ర్యకాలే ప్రియదర్శనంచ వినాగ్నినా పంచ దహంతి కాయం॥ టీ॥ భార్యావియోగము ఒకటిన్ని। స్వజనం
దప్రాప్తించేదిన్ని। ఋణశేషం నిషేధించేదిన్ని। చెడ్డవానినాశ్రయించేదిన్ని। దారిద్ర్యకాలమందు చుట్టాలజూచేదిన్ని। యీ అయిదున్ను శరీరానకు అగ్నిహోత్రం వలెనే

తత్ప్రాణాం స్వామికార్యము కేను... అత్యము అందు తనదృష్టి యాన్వరు నిమీ[illegible] గాపాపానివృవెపె నసికనుర్దుల అనేను ॥శ్లో॥ సర్వస్యగాత్రం శిరసప్రధానం। సకలేంద్రియా
[illegible] నయనం ప్రధానం। సర్వేరసానాం లవణం ప్రధానం। సర్వే[illegible]నాము దకం ప్రధానం॥ టీ॥ తా॥ సరవిశరీ రానకు శిరస్సున్ను। సకలేంద్రియాలకు నయనేంద్రియ
మున్ను। షడ్ర[illegible]పుప్పున్ను। సకల[illegible] ఉదకమున్ను ప్రధానమని తెలియవ[illegible]॥ శ్లో॥ కులాలమేకం బ[illegible]రూపం। సువ
ర్ణమేకం బహుభూషణాని। క్షీర[illegible] మేకం బహువర్ణధేనుష్ శరీరభిన్న[illegible]పరమాత్మమేకం॥ టీ॥ తా॥ కుండలు వేరే వేరే మన్ను ఒక్కటే। నగలు వేరే వేరే
బంగారము ఒకటి। గోవులు వేరే వేరే పాలు ఒక్కటి। శరీరాలు వేరే వేరే పరమాత్ముడొక్కడని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ అర్థాతురాణాం న గురుర్నబంధుః। కామాతురా
ణాం న భయం న లజ్జా। విద్యాతురాణాం న సుఖం న నిద్రా। క్షుధాతురాణాం అరుచి నపక్వం॥ టీ॥ తా॥ ద్రవ్యం సంపాదించేవానికి గురుబంధువులు లేరు। కామాతు

మమపురుషాణాం। షష్ఠమేవభిలాషితం౹౹ పురుషాణాం మాభావేన సర్వనారీపతివ్రతః॥౫౮॥ తా॥ ద్రౌపదిసత్యభామనుజూచి పలికెను। భర్తలు రాజులు భీమార్జుననకులసహదేవు
లు అయిదుగురు పురుషులు ఆ.గా.వారి దుష్కర్మని మిదమన స్త్రీకలదని చెప్పెను॥ శ్లో॥ ఔదుంబరాణి పుష్పాణి [illegible] తవసంతువాయసః। మత్స్యపాదజలం దృష్టిం న స్త్రీ హృదయ
దయమిచ్ఛతి॥[illegible]॥ తా॥ లోకంలో [illegible] నా [illegible] నిమడిపువ్వులనా, తెల్లనికాకులనా [illegible] లోచేపలజా డలైనాగానవచ్చును గాని స్త్రీలమనస్సుగా నారదని
[illegible] ఉండదు [illegible]॥ దుర్భిక్షే చాన్న • [illegible] సుభిక్షే చ విరక్తికే। చతురాశ్రమ [illegible] స్త్రీమ। రణే ధీరో [illegible] దుర్భిక్షే సో
లవంటి అన్నదానమును॥ సుభిక్షకాలమందు వీరత్వాదానంచేసినా [illegible] రణమందు ధీరుడైనవారిని స్త్రీనే నామె స్తునని శ్రీకృష్ణుడు అ [illegible] ధనందత్తం।
సవదా [illegible] చయావనం। స్వామికార్యే హతః ప్రాణం। అంత్యే దృష్టోపి మాధవ॥౬౦॥ తా॥ [illegible] నుగణించిన సొమ్ము బ్రాహ్మణులకును॥ తనయౌవనం భార్యకును స్త్రీ।

యుంటభోగిజ్ఞ నందారికి నానున్న్ని। ఆవులకు పచ్చిక నువ్వుదారికి నానున్న్ని। పతివ్రతలకు యదబాణిన పెనిమిటి వచ్చి నానున్న్ని। తనకుకర్త్రిష్ఠునికి బలవంతులతోటియు
ద్ధం ధారికి నానుమహాసంతోషమని అభ్యర్తను దుఅనెను॥ శ్లో॥ మాతృవత్పర[illegible]రస్య। పరద్రవ్యాణి లోష్ఠవత్। ఆత్మవత్సర్వభూతాని యత్పశ్యతి సపశ్యతి॥ టీ॥ తా॥ పరస్త్రీ
లనుతల్లిగానున్న్ని। పరులసొమ్ము పాషా ణంగానున్న్ని। పరులజీవనంతనజీవనంగానున్న్ని। బ్రూ తునని నకులుడు[illegible]నెను॥ శ్లో॥ అనిత్యాని శరీరాణి
విభవోనైవశాశ్వతః। నిత్యం[illegible]సన్నిహి తోమృత్యుః కర్తవ్యోధర్మసంగ్రహం॥ టీ॥ తా॥ శరీ రాలుఅనిత్యం। [illegible]త్యువరుమేవెళాయెదురుచూస్తూ
ఫుండునని। కాబట్టి శీఘ్రంగా ధర్మంచేయవలెనని[illegible]దేవుడుఅనెను॥ శ్లో॥ సుందరం పురుషం దృష్ట్వా సోదరం పితరం సుతం। యోనిద్రవంతు నారీణాం తథ్యమేబ్ర
హ్మకేశవ॥ టీ॥ తా॥ సుందరమైనపురుషులనుస్త్రీలుచూస్తె తమ్ముడైకాని తండ్రికాని। కుమారుడేగాని మనసుచ్చంచలమౌనని ద్రౌపది అనెను॥ శ్లో॥ పంచమం

షడైతే శాస్త్రనతాగుణాః ॥ ౨౧ ॥ తా॥ ఆలస్యంగా వుండదగ్గము । అల్పవేరానకు సంతాపపడదేము । [illegible]ప్పుడు మున్ను నిద్రిస్తూ వుండదేము । చెప్పుడు మున్ను పరభోజ్యనం చెయ్యదము ।
నిద్రలో మును సవాబ్బాగ్రతగా వుండదము । యీ ఆరుగుణా[illegible]లు మున్ను శుక్రబుద్ధులని తెలియవలయును ॥ శ్లో॥ సత్యం మా[illegible]తా జ్ఞానం । ధర్మో భ్రాతా దయా సఖః । శాంతం పత్నీ క్షమా
పుత్రః షడైతే మమ బాంధవా ॥ ౨౩ ॥ తా॥ సత్యము తల్లి । జ్ఞానము తండ్రి । ధర్మము తోడబుట్టువు । దయ స్నేహితుడు । క్షమ కొమారుడు । యీ ఆరు
గురున్ను తనకు యిష్టమైన బంధువులని ధర్మరా[illegible]నెనను॥ శ్లో॥ ప్రాణామేవ పరిత్యజ్య । మానమేవ భిరక్షితం । అనిత్యమద్రవ్యం । ప్రాణాం మానమాచం
ద్రతారకం ॥ ౨౪ ॥ తా॥ తనువును ప్రాణాలు కంటె పైనివుండజూడదు । మానమనే చంద్రసూర్యులు వున్నంతవఱకు వుంటుంది గనుక ప్రాణము పోయినా మానము విడువ
కూడదని భీముడు అనెను ॥ శ్లో॥ నిమంత్రణా క్రాపావిప్ర । గావంనవత్సవత్సా సవశిభతాంగ మాత్ముపోనారి । అహంకల్పీశ్వరణాం తప్పవః ॥ ౨౫ ॥ తా॥ బ్రాహ్మణులకు పరుల

షణాం। ఆత్మస్తుతిపర[…]నింద। చతుర్థం లఘు లక్షణం ॥౪౩౯॥ […]॥ పని త్తే నిదివకస్తలానను పోరాదు। మౌనంగావున్నవారితో మాట్లాడరాదు। తనున్నితా పోగడరాదు।
పరులనిందింపరాదు। అని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ ఉపాధ్యాయాంచ వైద్యాం[…]నదీ తీరంచ నాడికం। సూతికాదూతికాచైవ। కార్త్యం తేన విసర్జయేత్॥ తం॥ తా॥ చదు
వు చెప్పినవారికిన్ని। వైద్యంచేసిన[…]కిన్ని। పడవదాటించేవాడికిన్ని। రాయభారం దిరిగినదూతికనున్ని। మంత్రసానినిన్ని। వీలన్ వల్ల అయ్యా
క్కా[…]లు చక్కనైనే తదనంతరం వీరి[…] తలచేవారు వేరని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ పూర్వభానుః పశ్చమత్చ్ఛ। హిమవానే అగ్నిమద్రవశి। పర్వతన్యాం
గప[…]చ ఆర్యాన సత్యమేవచ॥ తం॥ తా॥ తూర్పున[…]దయించే సూర్యుడు పడమరవుదయించినాగానిన్ని। హిమవంతున కుపూష్ణం పుట్టినాగానిన్ని। పర్వతాలమీద త్తా
మరపువ్వులు బూచినాగానిన్ని। పెద్దలైనవారు సత్యవాక్యములు తప్పరని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ ఆలస్యం అల్పసంతుష్టి। సునిద్రా సుప్రబోధనం। దృఢభక్తించ జాగ్రత్వ్య।

తశ్శన్నృతాశ్చ బంధుపుత్ర[illegible]ణాం న మేవ చ ధనధాన్యసమృద్ధం చ । అష్టైశ్వర్యమేవ చ ॥౩౬॥ తా॥ దాశీలునున్ని [illegible]భృత్యులున్ను । కుమారులున్ను । బంధువులున్ను । బళ్లు । వాహ
నములు ।౨ ధనము । ధాన్యము । యివి సమృద్ధిగా గలిగితే అష్టైశ్వర్యములని తెలియవలయును ॥ శ్లో॥ భూమి ప్రదక్షిణం త్రిశో । వారాణసాంత్యద్విలక్షయోః ॥ సేతుసాన్నే
కోటి[illegible] తత్ఫలం మాతృవందనం ॥౩౭॥ తా॥ మూడు మాఱ్లు భూప్రదక్షిణం చేసినను । రెండుల క్షలమాఱ్లు గంగాయాత్ర చేసినను । కోటిమాఱ్లు
లు సేతుస్నానం చేసినను । యివి అన్నియు[illegible] నువక మారు తల్లికి ప్రదక్షిణ నమస్కారం తాకి సమానం రావని తెలియవలెయును ॥ శ్లో॥ అన్నోదకమిదం
దానం । వ్ర[illegible]తేన ద్వాదశీవ్రతం । [illegible] పరం మంత్రం న మాతుః పరదేవతా ॥౩౮॥ తా॥ అన్నదానంకన్నగా పృదానములునున్ని । ద్వాదశీవ్రతంకన్న గొప్ప వ్రత
ములునున్ని । గాయత్రీమంత్రముకన్న గొప్ప [illegible]మంత్ర[illegible]న్ని వేరే దైవములునున్ని । వేరని తెలియవలయును ॥ శ్లో॥ అనాహితాభిగమనం । అపృశ్యస్పరిభా

టయున్ను। భోజనంచేసుటయున్ను। లంఘలతోపుండుటయున్ను యివియటూగుజ్వరిపితే అటూగుని ఖ్యనుగానపరిమాణంగానేజరపవలయు॥ శ్లో॥
జూత్యతవేశ్యసురాపానం। పరదారాపహా వ్యయం। అనృతంపరవిత్తంచ। సప్తవ్యసనముచ్యతే॥౩౮॥ తా॥ జూదమాడుటయున్ను। భోగంవాళ్ళయి
ళ్లకుబోవుటయున్ను। కల్లు(త్రా)గుట యున్ను। అడవిలోవున్నిమృగాలనుకొట్టుటయున్ను। అబద్ధమాడుటయున్ను। పరుల(ద్ర)వ్యానకుఆపే
క్షపడుటయున్ను। పర(స్త్రీ)సంగమము న్ను। యివిసప్తవ్యసనములని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ ఆసనే శయనం యానం। చ(శ్రీ)స్నేవహారే నృపా॥ ఆస్థా
న్యపరరాజ్ఞనఅష్టవ్యంచ ప్రదానత ౪॥౩౯॥ తా॥ కూర్చుండేవేళను। పరుండేవేళను। ప్రయాణంవేళను। శరీరంపోషించుకునేవేళను। వాహానం యెక్కేవేళను।
ఆస్థానములనుండేవేళను। రాజులమ్ముఖా యెనిమిదిగుకాలయందు యీవేళల్లోనాయదగ్గఱనులు ఆవేళలచేస్తున్ని రాజరకంచెయ్యవలెను॥ శ్లో॥ దాసీభర్త

శ్రీగురుచరణాల

౩౦౪

న్ని సాధ్యతే॥ తా॥ స్వశక్తియే నివానికి స్త్రీ...గినవానికిని సమస్తమైన వారలకు। శ్రమవల్ల సమస్తం సాధ్యంగాన శ్రమయెవరూ వదలకూడదని తెలియవలయు॥ శ్లో॥
ఉద్యమ నియమాని కర్మంతు। ఆయురన్నం ప్రయచ్ఛతి। యుక్తిగా జీవసంతోషత్వా। నద్యేర్ద్వ నరపాలయేత్॥ ౩౧॥ తా॥ ఆయుష్యు పున్నింతవ్యక్తులకు అన్నింకలిగియుండుట
ను। రాత్రి తిరుగుదబుద్రాబద్ధలు కొట్టుకు న్నాచాపురాదని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ సుభాషితపతి వ్యక్త్రం। తాంబూలం రసవర్జితం॥ విత్రాణాం వే
దవిభ్రష్టం తన్ముఖం బిలముచ్యతే॥ ౩౨॥ తా॥ మంచి మాటలు ఆడని నోరును। తాంబూలం వేయ్యని నోరును। భగవన్నామస్మరణా నా
యని నోరును। బ్రాహ్మణుడై యుండి వేదంచదువని నోరును కొండబిలముతో సమానమని తెలియవలయు॥ శ్లో॥ ఉద్యోగం కలహంచేవ। ద్యూతమ
ద్యపరస్త్రియాం। ఆహార మైథునం నిద్రా। సేవ్యమానం ప్రవర్ధతే॥ ౩౩॥ తా॥ ఉద్యోగము నుజ్జగడము న్ను। జూదమాడుట యున్ను। సారాతాగు

వలయును॥ శ్లో॥ స్మరణేఅర్థనాశాయ। కించ ంతిపుత్రనాశనం। స్నానేనధర్మనాశాయ। ప్రమాణాంతుకులక్షయం ॥ ౨౩॥ తా॥ తా॥ ప్రమాణమనితలంచగానేయింట్లోవున్న
మహాలక్ష్మితొలగిపోవును। నడచినంతనే కుమార్తెపోయెదురు। స్నానంచెయ్యగానే తానుచేసినధర్మం పోవును। మల్లెమ ల్లెఆబ్భిలితలపెట్టిరావంశనాశనమౌనని తెలియ
వలయును॥ శ్లో॥ అమృతీగుణవతీభార్య। అమృతంబాలభాషణం। అమృతంరాజసన్మానం। అమృతం ప్రియభోజనం॥ ౨౪॥ తా॥ గుణంగలిగినపెండ్లాము
న్ను। బాలలముద్దుమాటలున్ను। రాజుల యొక్కఅనుగ్రహమున్ను। ప్రియముగాపెట్టినభోజనమున్ను। యివిఅమృతసమానమని తెలియవలయును॥ శ్లో॥
మానవ్రతేసుపుత్రేణనాం। మూర్ఖశ్చసంగతమేవచ। కాషాయదండసూత్రేణ పూజనియ్యంయుధిష్ఠిర॥ ౨౫॥ తా॥ మూర్ఖుడైనాగాని దరిద్రుడైనా మండలధారుడుగనకఆ
యనాఅతడుపూజ్యయోగ్యుడు అనిధర్మరాజుకు శ్రీకృష్ణుడుచెప్పెను॥ శ్లో॥ క్షుద్రబలమైన్యాశ్చనాం। స్వశక్తేనాం క్షమభాషణాం। క్షమేవశీకరంలోకే। క్షమయాకి

లాఘవ్యం తను చేసిన అంత ఫలం వచ్చునని తెలియవలసినది॥ శ్లో॥ వన్యాయాం వనం వ్యర్థం [illegible] యావనం। సభార్యాయాం వనం నారీ। విదగ్ధ వరడుత యావనం॥ ౨౧౮ గతా॥
వసంతబుతువు రాగానే వృక్షములకు యావనం। మనుష్యులకు ధనముండడమే యావనం। స్త్రీలకు పతివ్రతాధర్మమే యావనం। బ్రాహ్మణులకు విద్యవుండడమే యావనము
నీ తెలియవలయును॥ శ్లో॥ బాల్యే [illegible] సం। చ చండాలాశే। స్వామినాశి పితృఘాతక ఇ॥ [illegible] తిథాన్నకాలే సం ప్రాప్తే కోటిజన్మ ఫలం లభేత్॥ ౨౧౯ గతా॥ దాంగవా
డైనా। మాలవాడైనా। స్వామిఘాతచేసిన వాడైనా। తల్లిదండ్రుల ఆదరించనివాడైనా। భోజనకాల మందు వచ్చినట్లు [illegible] తిథికి అవశ్యం అన్నం పెట్టిన ప
ౕదృముకు కోటి క్రతువులు చేసిన ఫలం కలదని తెలియవలయును॥ శ్లో॥ దుర్జనస్య విశిష్టత్వం। లోకోపద్ర వకారణం। వ్యాఘ్రస్య ఉపవాసస్య। పారణం పశుమా
రణం॥ ౨౨౦ గతా॥ దుర్జనునికి మంచిబుద్ధి పుట్టినా। అది లోకులకు ఉపద్రవం చేసును। యాలాగంటే। పెద్దపులి ఉపవాసం చేసితే మరి నిన్ని గోవులను చంపునని తెలియ

కారగానిన్నిహేతునిన్ని। కారగానిచుట్టాలను। కారగానిరొబ్బులనునున్ని। వీరలనువిడిచిపెట్టవలెననితెలియవలయును॥ శ్లో॥ యింగితాకారచేష్టంచ। బలవాన్
అయుదశర్శనశ్శ ఆర్ద్రశైలాగుణోపేత। తస్మైవిద్యావిధియ్యతే [illegible] గుతా॥ శాస్త్రంచదువుకున్నవారిన్ని గానునున్ని। యోగ్యతగావున్నవారిన్నిగానునున్ని। స
కల(శ్రీ)యలుతెలిసినవారిన్నిగానునున్ని। యిన్నిగుణాములుగలిగినవారిన్ని వైద్యునిగావిచా రించవలెననితెలియవలయును॥ శ్లో॥ నక్షే
తేరణాచింతాయాం। ఘాతావనేరతిచిం [illegible] తయో। యోగినారంపోక్షచింతాచ। నానాచింతదరిద్రత॥ [illegible] ॥తా॥ రాజుకుయుద్ధమందువిచారము। యకా
వనంబోరతియందువిచారం॥ యోగికిమోక్షమందువిచారం॥ దరిద్రునికిఅన్నింటియందువిచారంఅనితెలియవలయును॥ శ్లో॥ అభ్యాసనుసారకోవిద్య। బుద్ధికర్మా
నుసారణి। సత్వానుసారణీలక్ష్మి। ఫలంభాగ్యానుసారిణీ [illegible] ॥ తా॥ అభ్యాసంవల్లనేవిద్యరావడం। కర్మానుసారంవల్లనేబుద్ధి। సత్వంవల్లనే(శ్రీ)మహాలక్ష్మికి

అతిథిః బాలకశ్చైవ స్త్రీజన్మం నవ్రపత్తిస్తథా । విత్తే విత్తే స భార్యాత్ । భామాతయా విపంచమః ॥ ౧౫౪ ॥ తా॥ బాలలు నన్ను । అతిథులు నన్ను । ఆడవాళ్లు నన్ను । అడుగ వచ్చిన వారు
నన్ను । రాజులు [illegible] నన్ను । పకేరిక విమిశ్రేములు వారికి తెలియవని తెలియవలయును ॥ శ్లో॥ ఋణంచ అగ్నిశేషంచ । శత్రుశేషం తథైవచ । పునః ప్రవర్ధతి మతస్స్యాంచ మవశేష్య
ణాకారాలయేత్ ॥ ౧౫౫ ॥ తా॥ ఋణశేషము [illegible] నన్ను । అగ్నిశేషము నన్ను । శత్రుశేషము నన్ను । యీలాగంటివివి పుంచకూడదని తెలియవలయును ॥ శ్లో॥ కార్యేయు
పఠ్రుతిభూర్త్యః । బాంధవస్స్వసమక్రమః । పుత్రశ్చ పదక్షేపేన । భార్యా దుర్భిక్షకాలయేత్ ॥ ౧౫౬ ॥ కా ర్యం వచ్చిన వేళ బంటు గుణము నన్ను । వలస వెళ్లిన
వేళ్లచు [illegible] ట్నాల గుణము నన్ను । ఆపత్కాలమందు ధుతన కుమారుని గుణము నన్ను । కరువు వచ్చిన వేళ భార్యా గుణా: మున్ను చూడవలెనని తెలియవలయును ॥ శ్లో॥ కు శ్చే
శంచ కుభార్యాంచ । కుస్నేహ మూర్ఖ కుబాంధవః । కురాజ్యంచ కునష్టంచ । దూరతః పరివర్జయేత్ ॥ ౧౫౭ ॥ తా॥ [illegible] నకు కారగాని దేశము నన్ను । కారగాని భార్యాను నన్ను ।

ధనమున్నట్టి। అకాలంబోకాంతమాళ్ళనుకోరి నానున్న। యువిసమయానికిపనికిరానేరవనితెలియవలయును॥ శ్లో॥ ఆదాయం ప్రవశాగవిద్యా। సహాయం కలవా
యుం॥ వ్యాధిలక్షణవ్యాధించ। సరస్వంచ నవ క్ష్యతి॥ గీ॥ తా॥ ఆదాయంలేనిప్రయమున్నట్టి। సహాయంలేనిబాగడ ముసున్న। వ్యాధితెలియనివైద్యమున్న। యువిత్తాణవశని
3 గనుక తెలియని దిశ్వాయకూడదు॥ శ్లో॥ దీర్ఘసూత్రంగమనద్యోహం। నిలర్బజ్ఞవిధ్వాంగన। శూద్ర మత్రరసంయుక్తం దూరతః పరివర్జయేత్॥ గ॥
తా॥ కామ్ములవేడుగ్గైనయుద్ధనున్న। నిలర్బజ్జగావున్నవిధవదాన్ని నిన్ని। చదువుకొన్న శూద్రు లన్న। వీరిన్ని దూరంగావర్జించవలెనని తెలి
యవలయును॥ శ్లో॥ గన్నవోచు[illegible]యు[illegible]పేశావిత్రమబాంధవః। సభా సమయం చాండాలో అపెహారక్షదరిద్రతః॥ గ॥ తా॥ దరిద్రుడు భార్యవంతునియు
రుగునవుండినా దరిద్రుని దాంగగాబూతురు[illegible]బంధుగుయు[illegible]రువునొన్నిగాని యుత్తిన్నికాని వానిగాంబూతురు। కారబట్టి దారిద్ర్యం కష్టమనితెలియవలయును॥ శ్లో॥

౭

రచిపుత్రఫలందారా। శీలవత్త్వఫలంశ్వేతం॥౨॥ తా॥ వేదంచదివినఫలంత్రికాలములుఅగ్నిహోత్రంనడువవలెను। ధనంకలిగినఫలందానధర్మాలునడువవలెను। ౽
భార్యకలిగినఫలంసంతానంకలుగవలెను। శాస్త్రంచదివినఫలంఆచారంనడువవలెననితెలియవలయును॥ శ్లో॥ ఆయుర్విత్తంగృహచ్ఛిద్రం। మంత్రమౌషధ ౽౽
సంగమందానమానవమానేన। నవ గోప్యంనకారయేత్॥ వ॥ తా॥ ఆయువునున్ను। ద్రవ్యమున్ను। యింట్లోఆడ[illegible]నేమాటలునున్ను। మంత్రమునున్ను।
ఔషధమునున్ను। స్త్రీసంగమమున్ను। దానమునున్ను। మానమునున్ను। అవమానమునున్ను। యివినవగాని పత్రులుగనుకవకరితో[illegible]రాడదనితెలియవల౽
యును॥ శ్లో॥ ప్రత్యక్షంచగురుంస్తోత్రం। పరోక్షేమిత్రబాంధవః। భృత్యానిదాంతేపుత్రాంచ। పరంస్త్రైవమతిశ్రియాం॥ వ॥ తా॥ గురువులవారియెదటస్తోత్రంచేయ౽
వలెను। బంధువులనుస్నేహితులనువారు లేనప్పుడుస్తోత్రంచేయవలెను। భండ్లమునున్నుబం ట్లనున్నూయప్పుడూకానియ్యా[illegible]డరాదనితెలియవలయు

ను॥ శ్లో॥ యధాభూమిస్తథా మేయం। యధాబీజం తథాంకురం। యథా దేశం తథా భాషా। యథా రాజా తథా ప్రజా॥ ౧౦॥ తా॥ భూమివల్లనే నీళ్ళు [illegible]లవల్లనే మొలక। దేశాలవ
ల్లనే భాషలు। రాజువల్లనే ప్రజలు సత్ప్ర[illegible]వలయును॥ శ్లో॥ మచేలనం దంతమలాపహారణం। ప్రక్షాళనం నిష్ఠురభాషణం చ। సూర్యోదయాస్తసమయే శయనం। విముచ్ఛ
తి శ్రీలరచక్రపాణినా॥ ౧౧॥ తా॥ మై[illegible] బట్టకట్టిన వారిని నిన్ని। ప్రొద్దు యెక్కి పండ్లు తోమిన వారిని నిన్ని। ఉద యాస్తమయముల వేళను నిద్రబోయిన వారిని నిన్ని। నిష్ఠూ
ర మాటలు ఆడేవారిని నిన్ని। వీరలయం దుస్త్రీ మహాలక్ష్మీ కటాక్షం వుండదని తెలియవలసినది॥ శ్లో॥ ఆపత్కాలే ధనం రక్షే[illegible]రక్షేద్దారైరపి।
ఆత్మానం సంతతం రక్షేత్। ధనమేరక్షేంతు సర్వదా॥ ౧౨॥ తా॥ ఆపత్కాలమందున భార్యాపుత్రాదులనున్ను। తన ఆత్మ[illegible]నున్ను రక్షణచేసే విధం[illegible]తెలియవలయును॥
శ్లో॥ పుస్తకేషు చ విద్యానాం। పరహస్తే యధా ధనం। పుత్రం నకా కైవాం ఛార్థే న చ విద్యా న చ ంధనం॥ ౧౩॥ తా॥ పుస్తకంలోని చదువున్ను। పరుల చేతికి యిచ్చిన

౭

రవిపుత్రఫలందారా। శీలవర్తత్వఫలంశ్వేతం॥ ౨౪తా॥ వేదంచదివినఫలంత్రికాలములు అగ్నిహోత్రంనడుపవ వెను। ధనంకలిగినఫలందానధర్మాలునడుపవలెను।
భార్యకలిగినఫలంసంతానంకలుగవలెను। శాస్త్రంచదివినఫలంఆచారంనడుపవలెననితెలియవలయును॥ శ్లో॥ ఆయుర్విత్తంగృహచ్ఛిద్రం। మంత్రమౌషధ
సంగమందానమానవమానేన। నవ గోప్యంనకారయేత్॥ ౨౫తా॥ ఆయువున్ను। ద్రవ్యమున్ను। [illegible]ఇంట్లో ఆ[illegible]మాటలున్ను। మంత్రమున్ను।
ఔషధమున్ను। స్త్రీసంగమమున్ను। దానమున్ను। మానమున్ను। అవమానమున్ను। యివినవగాఁ [illegible] పదిమందికి తెలియవల
యును॥ శ్లో॥ ప్రత్యక్షంచగురుస్తోత్రం। పరోక్షేమిత్రబాంధవః। భృత్యానిదాస్యభృత్యాంశ్చ। పరంక్షేవమతిస్త్రియాం॥ ౨౬తా॥ గురువులవారియెదట స్తోత్రంచేయవ
వలెను। బంధువులను స్నేహితులనున్ను వారు లేనప్పుడు స్తోత్రంచేయవలెను। [illegible]గండ్లమున్ను [illegible] పనులున్ను యిప్పుడు [illegible]స్త్రీని యెన్నఁడూ [illegible] తెలియవలయు

శ్రీరస్తు · శ్రీ
౧ ప్రస్తాపనరత్నా
కరము · శ్రీ

॥ శ్లో॥ త్రీణాం ద్విగుణాం ఆహారం । ఆలోచన చతుర్గుణం । సాహసం షడ్గుణాంచైవ । కామం అష్టగుణం భవేత్ ॥ తా॥ స్త్రీలకు పురుషులకన్న రెండుపాళ్లు
హారం । నాలుగుపాళ్లు ఆలోచన । ఆరుపాళ్లు సాహసం । యెనిమిదిపాళ్లు కామం । రెండువల అనితె వియవలయును ॥ స్వగృహే పూజ్యతే మూర్ఖో
స్వగ్రామే పూజిత ప్రభుః । స్వదే శే పూజితం రాజా । విద్వాన్ సర్వత్ర పూజితః ॥ ౧ ॥ తా॥ మూర్ఖుడైనవాడు తన యింటిలోనే పూజితుడు ।
ప్రభువైనవారు తనవూళ్లోనె పూ జితుడు । రాజైనవాడు తన దేశమందే పూజితుడు । విద్వాం సులు సమస్త దేశములయందు పూజితులని తెలి
యవలయును ॥ శ్లో॥ చక్రే రామధనుస్సంయుక్తం । నింబబీజ ప్రతిష్ఠితే । త్రిశేషవర్షసహస్రాణి [illegible] ంబకుం మధురాయతే ॥ ౩ ॥ తా॥ శ్రేష్ఠ నివృత్తె చక్కెపంచదార తాళిపాదుచేసి
అందులో వేపవిత్తు పాతితే । వెయ్యిసంవత్సరములు పాలుపోసినా చేదువిడువదుగనుక దుర్జనునికి చేసిన మేలులు నిష్ఫలమని తెలియవలయును ॥ శ్లో॥ పార్శ్వేవడువ హూవిశాల

ధేనసుఖతిష్టంథుపాయవ త్రి ద్వాత్రింశదంతమధ్యస్య సదా౽ర్జింవ౽రముపాయవత్తే॥ ౬॥ తా॥ ఉద్యయపాశ్చ్యములయుండుపగవాఢ్ఢుపు నాగ్గానిబుద్ధిమంతులైనవారుయీపా
గవాళ్ళితప్పించుకుతిరుగుదురు। యీలాగంటే ముప్పది రెండు దంతములమధ్యవుండే నాలుకవలెననిగ్రహించవలయును॥ శ్లో॥ దుష్టభార్యాశ్చకరం మిత్రం। భృత్యశ్చప్రతి
కూలవాన్। కాలసర్పగృహవాసం మృత్యురేవనసంశయః॥ ౭॥ తా॥ గయ్యాళిపెళ్ళామైనాను। ఆషుపె కులక్షరకురానిచుట్టాలుంతైనాను। దుమార్గుగుర్రైన
నబంటుఅయినాను। పాముపున్నాయింట్లో కాపురముపున్నాను। యిదిప్రాణాంతపర్యంతంవ సుగనకమృత్యువులనిగ్రహించవలయు॥
శ్లో॥ యస్మిన్దేశేనసన్మానం। నవృత్తిర్నచబాంధవాః। నచవిద్యాగమఃకశ్చిత్। నతత్రదివసంవసేత్॥ ౯॥ తా॥ యేదేశమందైనాగానిసన్మానమున్ను। బంధువులున్ను। విద్యావంతులు
న్ను। భగవద్విమానములున్ను। యివివేనిచోట సురయోగ్యులు ఆదేశమందువుండరాదనితెలుసుకొనవలయును ॥ శ్లో॥ అగ్నిహోత్రఫలావేదాః శీలవృత్తఫలంధనం।